

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav asijských studií

Bakalárska práca

Barbora Kéryová

**Funkcia jazykových prostriedkov pri upevňovaní
kultúrnej identity a utváraní obrazu o vzťahu Japoncov k
prírode**

Function of Language in Cultural Identity Consolidation and Image
Formation of Japanese - Nature Relationship

Praha 2020

Vedúci práce: Mgr. Petra Kanasugi, Ph.D.

V prvom rade by som rada poďakovala pani doktorke Kanasugi za to, že sa ujala odborného vedenia tejto bakalárskej práce, za jej pomoc pri výbere vhodnej metodológie, a za množstvo času, ktorý venovala prínosným konzultáciám a nápomocným komentárom. Ďalej ďakujem všetkým blízkym za podporu pri štúdiu a písaní tejto práce.

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, že som riadne citovala všetky použité pramene a literatúru, a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či na získanie iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe, 26.7.2020

Barbora Kéryová

ABSTRAKT

Táto bakalárska práca sa zameriava na vyžívanie témy prírody v japonskom politickom diskurze. Cieľom práce je poukázať na využívanie jazykových prostriedkov japonskou politickou elitou vládnucej Liberálno-demokratickej strany k vytváraniu určitých obrazov o vzťahu Japoncov k prírode; a zároveň tak objasniť funkciu jazyka pri formovaní kultúrnej identity. Snahou je v textoch nájsť a popísať jazykové prostriedky, ktoré majú potenciál túto funkciu plniť. Práca analyzuje vybrané texty pomocou metodologických prístupov kritickej diskurzívnej analýzy. Obzvlášť sa opiera o metodické rámce Ruth Wodakovej, ktorá vytvorila kategórie *stratégií* využívaných politickými elitami na (trans)formovanie národnej identity.

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on the theme of nature as used in Japanese political discourse. The goal of this paper is to highlight the use of language by Japanese political elite of the governing Liberal-democratic party with the purpose of creating a certain image of the relationship between Japanese people and nature. At the same time, it aims to clarify the role of the language in cultural identity formation process. The objective is to identify and describe the language means of realisation that have a potential to fulfil this role in the analysed texts. The paper analyses three particular texts using a methodology of critical discourse analysis. It especially draws upon methodology of Ruth Wodak, who created categories of *strategies* used by political elites for national identity (trans)formation.

Kľúčové slová: jazyk a moc, kultúrna identita, národná identita, pragmatika, Japonci, japončina, príroda, politický diskurz, kritická diskurzívna analýza

Key Words: language and power, cultural identity, national identity, pragmatics, Japanese, nature, political discourse, critical discourse analysis

OBSAH

ÚVOD	- 7 -
1 NÁRODNÁ KULTÚRNA IDENTITA JAPONCOV	- 9 -
1.1 VZNIK JAPONSKEJ NÁRODNEJ IDENTITY	- 9 -
1.2 TERMÍN PRÍRODA V JAPONSKOM JAZYKU	- 12 -
1.3 <i>NIHONDŽINRON</i> : RÉTORIKA O VZŤAHU JAPONCOV K PRÍRODE V PRÍKLADOCH	- 14 -
2 ROLA JAZYKA PRI FORMOVANÍ NÁRODNEJ IDENTITY	- 17 -
2.1 VPLYV DISKURZÍVNEJ PRAXE NA FORMOVANIE NÁRODNEJ KULTÚRNEJ IDENTITY. -	18 -
2.2 VÝSKUMNÁ OTÁZKA A HYPOTÉZA	- 19 -
2.3 METODOLÓGIA.....	- 20 -
2.3.1 <i>Terminológia</i>	- 21 -
2.3.2 <i>Metodológia kritickej diskurzívnej analýzy</i>	- 23 -
2.3.3 <i>Diskurzívne stratégie (Ruth Wodaková)</i>	- 24 -
2.3.4 <i>Lingvistické prostriedky</i>	- 26 -
2.3.5 <i>Metóda</i>	- 26 -
3 KRITICKÁ ANALÝZA DISKURZÍVNEJ PRAXE LIBERÁLNO- DEMOKRATICKEJ STRANY	- 28 -
3.1 HOGEI – LOV VEĽRÝB V JAPONSKU: TRADÍCIA ALEBO NÁSTROJ POLITICKEJ MOCI?	- 28 -
3.1.1 <i>Socio-historické pozadie</i>	- 28 -
3.1.2 <i>Diskurzívna prax</i>	- 30 -
3.1.3 <i>Textová analýza: diskurzívne stratégie a lingvistické prostriedky</i>	- 31 -
3.1.4 <i>Interpretácia</i>	- 36 -
3.2 SATOJAMA	- 37 -
3.2.1 <i>Socio-historické pozadie</i>	- 37 -
3.2.2 <i>Diskurzívna prax</i>	- 39 -
3.2.3 <i>Textová analýza: diskurzívne stratégie a lingvistické prostriedky</i>	- 46 -
3.2.4 <i>Interpretácia</i>	- 45 -
3.3 REIWA.....	- 46 -

3.3.1 Socio-historické pozadie.....	- 46 -
3.3.2 Diskurzívna prax.....	- 47 -
3.3.3 Textová analýza: diskurzívne stratégie a lingvistické prostriedky	- 47 -
3.3.4 Interpretácia	- 52 -
ZÁVER	- 53 -
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	- 57 -
ZOZNAM PRÍLOH	- 62 -

ÚVOD

Počas ročného študijného pobytu na japonskej univerzite v rokoch 2018 a 2019 som sa pri bádání zaoberala témou environmentalistiky v Japonsku, pričom som sa postupne stretávala s rozličnými paradoxmi, týkajúcimi sa prírody v japonskej kultúre. Od výsadby lesa na ostrove umelo-vytvorenom z odpadkov vyvezených do oceána, cez šintoistické svätyne zasvätené vlkom, ktoré Japonci na začiatku 20. storočia sami vyhubili, až po vlniace sa betónové cesty, ktoré boli kedysi riekami, či slávnosti kvetín *hanami* v podobe masových piknikov v blízkosti najrušnejších mestských štvrtí na svete. Viac než na konkrétne environmentálne problémy som sa preto zacielila na vzťah Japoncov k prírode, na obraz, aký je o prírode utvorený v japonskej kultúre, a na to, ako a prečo určité idey vznikajú.

V čase, keď som sa v akademickom diskurze začala stretávať s pojmami ako „skultúrená príroda“ či „konzervatívna ekológia“, japonský premiér Šinzó Abe predniesol príhovor, v ktorom predstavil kontroverzný názov novej éry Reiwa. Správy o „beautiful harmony“ obleteli svet, aby o niekoľko mesiacov neskôr Japonsko po desaťročiach členstva vystúpilo z medzinárodnej organizácie IWC a obnovilo lov veľrýb na komerčné účely. Začala som tak skúmať, aký vplyv má politický diskurz na formovanie ideí o japonskej kultúre skrz tému prírody, a aký vplyv má politický diskurz na formovanie kultúrnej identity všeobecne.

Za predpokladu, že japonská vládnuca politická strana LDP využíva tému prírody k obhájeniu a definovaniu japonskej kultúry a tradícií, siahla som po aktuálnych, medzinárodne medializovaných diskurzoch, akými boli práve vyhlásenie novej éry a obnovenie komerčného lovu veľrýb, ktoré v jadre práce analyzujem. Zaujímal ma však aj diskurz o japonskej krajine, v ktorom som sa stretla s konceptami *satojama* alebo *čindžu no mori*. V oboch prípadoch je možné sledovať prepojenie diskurzov o uvedených konceptoch s vládnucou politickou stranou. V prípade konceptu *čindžu no mori*, ktorý sa sústreďuje primárne okolo náboženskej inštitúcie Džindža hončó, by analýza vzťahu medzi *čindžu no mori* a politickými elitami prekračovala rozsah tejto práce, a preto ako posledný v práci analyzujem diskurz o *satojame*.

Táto bakalárska práca si kladie za cieľ poukázať na využívanie jazykových prostriedkov japonskou politickou elitou vládnucej Liberálno-demokratickej strany k vytváraniu určitých

obrazov o vzťahu Japoncov k prírode, a zároveň tak objasniť funkciu jazyka pri formovaní národnej kultúrnej identity. Využívam na to metodologický rámec kritickej diskurzívnej analýzy, pričom sa opieram najmä o štúdie Ruth Wodakovej, ktorá sa zaoberá vplyvom politického diskurzu na formovanie národnej identity.

V prvej kapitole priblížim socio-historické pozadie vzniku japonskej národnej identity, pričom vysvetlím teóriu japonskosti *nihondžinron* a definujem termín príroda, kedy zároveň porovnam chápanie termínu v japonskej a „západnej“ kultúre. V druhej kapitole objasňujem, aký vplyv má diskurzívna prax na formovanie národnej kultúrnej identity, špecifikujem metodológiu práce a definujem výskumné otázky s hypotézami. Tretia kapitola je analytická časť práce, v ktorej analyzujem tri texty z vyššie uvedených tematických okruhov: vyhlásenie názvu éry Reiwa, obnovenie komerčného lovu veľrýb, a japonská krajina *satojama* ako koncept. V závere práce syntetizujem výsledky analytickej časti práce, a pokúšam sa vyhodnotiť aký vplyv má súčasný politický diskurz na formovanie japonskej národnej identity vo vzťahu Japoncov k prírode. Zároveň diskurzy vyhodnocujem na ekolingvistickej rovine a ponúkam pohľad na možný dopad analyzovaných textov z environmentálneho hľadiska.

1 NÁRODNÁ KULTÚRNA IDENTITA JAPONCOV

V prvej kapitole načrtnem historický vznik japonskej národnej kultúrnej identity¹. Poukážem na to, že národ a národná identita je vo všeobecnosti produktom modernej doby, a inak tomu nebolo ani v Japonsku. Elitné skupiny obdobia Tokugawa a Meidži určili chápanie charakteru národa, kultúrnych tradícií a histórie tak, aby dosiahli homogenitu obyvateľstva. Použili na to rôzne stratégie, ktoré okrem iného dali vznik osobitému fenoménu *nihondžinron*. Keďže politická hegemonia nie je stála, mocenské elity neustále usilujú o to, aby diskurz, ktorý propagujú bol dominantný. Musia ho teda reformovať a znovu-upevňovať jeho postavenie. Preto argumentujem, že snaha o formovanie národnej identity obdobím Meidži neskončila, ale sa v rôznych podobách objavovala a objavuje v súčasných japonských dejinách. Keďže analytická časť práce sleduje politický diskurz, v ktorom sa objavuje téma prírody, v prvej kapitole sa pokúšam nájsť definíciu prírody v japonskom jazyku. Následne na príkladoch textov radiacich sa do žánru *nihondžinron* približujem obraz o vzťahu Japoncov k prírode.

1.1 Vznik japonskej národnej identity

„A nation is born when a few people decide that it should be.”- Paul Ignotus

Japonsko do obdobia jeho modernizácie, ktorá začala v druhej polovici 19. storočia, nevstúpilo so silným národným povedomím, ale identita jeho obyvateľstva bola utvorená na úrovni jednotlivých lén a klanov. (Rear, 2017, p.7) Avšak už učenci japonskej národnej vedy *kokugaku* 国学 vytvorili v neskorom období Tokugawa komplexný diskurz² o kultúrnej identite Japoncov (Shilcher, 2019, p.32) za účelom vymedziť osobitú japonskú kultúru a náboženstvo voči čínskym tradíciám. Preto

¹ Podľa Wodakovej, všeobecne uznávaná, jednotná definícia termínu „národ“ neexistuje. Diskusie sa však pohybujú v okruhu dvoch konceptov, ktorými sú (z nemčiny) a) *Willensnation* a b) *Kulturnation*, čiže a) politický národ založený na vôli, alebo b) národ definovaný kultúrou. (2009, p. 18) Termíny národná identita a kultúrna identita preto nemožno ľahko oddeliť.

² Definícia v kapitole 2.3.1 Terminológia, p. 20

základy formovania japonskej národnej identity je nutné hľadať ešte pred reštauráciou cisárskej moci roku 1868.

Oligarchia obdobia Meidži (1868-1912), v snahe uniknúť kolonizácii Západom, musela vedome investovať do procesu budovania spoločnej kultúrnej identity, aby sa Japonsko pred západnými mocnosťami ukázalo ako vyspelý národ s bohatou kultúrnou tradíciou. Zdanlivo nepolitické oblasti ako napríklad estetika, etika, literatúra a jazyk, boli kľúčovými oblasťami budovania zjednoteného moderného národa, kedy štát Meidži usiloval o naturalizáciu³ umelo vytvoreného poňatia histórie a kultúry medzi obyvateľstvom. (Cobbing, in Cross, 2009, p.22) Hoci sa národná veda *kokugaku* nestala súčasťou vzdelávacej politiky oligarchie obdobia Meidži, ňou vytvorený koncept *kokutai* 国体, akási národná esencia, bol hojne užívaný v diskurze, a neskôr oficiálne „kodifikovaný“ v masovo rozšírenej publikácii *Kokutai no hongu* 国体の本義 z roku 1937. (Ibid., p.66) Shilcher tvrdí, že väčšina „národných tradícií“ bola predložená práve odborníkmi národnej vedy koncom obdobia Tokugawa a v období Meidži boli tieto „vynájdene tradície“⁴ aplikované. (Shilcher, 2019, p. 33)

Predmet národnej histórie bol v Japonsku implementovaný do výuky⁵ v roku 1889 Európanom Ludwigom Riessom (1861-1928). V roku 1901 bola výuka dejepisu na Tokijskej cisárskej univerzite rozdelená do troch nosných kategórií na národné dejiny, dejiny Číny (neskôr Orientu) a na dejiny Západu, pričom táto klasifikácia trvá dodnes. Vymedzenie čínskej histórie

³ O naturalizácii hovoríme vtedy, keď sa určité ideologické poňatie stane samozrejmosťou a nie je viac vnímané ako ideológia. Dochádza k nej potlačením alternatívnych diskurzov dominantným, ktorý sa stáva určujúcim - poňatie je teda považované za prirodzené a mimo ideológie. (Dolón, R., Postigo, M. L., Todoli, J., 2006. p. 26-7)

⁴ Jednalo sa napríklad o očistenie kultu šintó od budhizmu a konfucianizmu, alebo o vyzdvihovanie pretrvávajúceho japonského jazyka ako prejavu jedinečnej kultúrnej identity. (<https://plato.stanford.edu/entries/kokugaku-school/>) Podľa Farkasovej (2016) je však termín „vynájdene tradícia“ zavádzajúci. Je treba poznamenať, že sa nemusí jednať doslova o novú činnosť, ktorá by bola falošne prezentovaná ako dávny zvyk. „Vynájdenu tradíciu“ sa rozumie činnosť, ktorá sa v danej kultúre historicky vyskytovala, je však novo prezentovaná za účelom budovania kolektívneho vedomia/pamäte. Ďalej viď napr. Farkasová a ďalšie kritické štúdie o „invented tradition“.

⁵ Počnúc výukou na vtedajšej Tokijskej cisárskej univerzite (dnešná Tokijská univerzita).

a vytvorenie si vlastného „Orientu“ (ktorý predstavovala Čína a Korea) bolo jednou s cieľených stratégií, ako odčleniť Japonsko od Východu, ktorý bol v očiach západných mocností zaostalou teritoriálnou oblasťou. Japonsko sa tak snažilo uniknúť podobnému osudu, aký postihol Čínu v Ópiových vojnách (1839-42, 1856-60) . (Shilcher,2019, p.13-14).

Na pozadí úsilia o formovanie identity japonského národa, vznikol v období modernizácie fenomén *nihondžinron* 日本人論, tzv. teória „japonskosti“, ktorý pretrváva dodnes, a to nie len v japonskom, ale aj v zahraničnom diskurze. *Nihondžinron* je považovaný za dominantný diskurz o japonskej identite, ktorý je obsiahnutý v tisícoch kníh a článkov, populárnych i akademických, ktoré pojednávajú o japonskej kultúre a spoločnosti či dokonca japonskom jazyku, a vymedzujú ich v opozícii ku kultúram ostatných národov. (Rear, 2017, p.6)

Počiatky diskurzu sa niesli v znamení tzv. auto-Orientalizmu, kedy oligarchia zámerne odsudzovala „zaostalú“ japonskú kultúru a mentalitu, aby vyzdvihla rozdiely medzi Japonskom o Západom (Ibid., p.7), pričom rozdiel v jednotlivých kultúrach západných zemí bol bezpredmetný. „*Auto-Orientalizmus vtedy zohral dôležitú úlohu pri definovaní jednotného japonského národa.*“ (Ibid.) Japonci tak museli nie len reflektovať nad vlastnou históriou a kultúrou, ale zároveň čelili tlaku nutnosti dohnať Západ.

„*S pribúdajúcim sebavedomím štátu Meidži, nadobudla teória „japonskosti“ nacionalistický charakter, kedy sa rétorika sústredila okolo inštitúcie cisára, a diskurz japonskej identity sa postupom éry Meidži zmenil.*“ (cit. Ibid.) Záujmom militaristických kruhov bolo zjednotiť rozdielne obyvateľstvo jednotlivých regiónov, aby bolo motivované pracovať a položiť život za národ (Shilcher, 2019, p.16), teda imaginárnu komunitu, ktorej členmi sa stali re-definovaním japonského slova 国 *kuni* a 国家 *kokka* (krajina a štát) a 国民 *kokumin* (národ) a rozsiahlou diskurzívnou praxou japonských politických elít.

Fakt, že sa fenomén *nihondžinron* menil zároveň s meniacou sa situáciou v japonskej spoločnosti, kedy po prehratej druhej svetovej vojne nabrala rétorika opäť opačný kurz sebadegradácie, a naopak v období ekonomického rastu v 60. rokoch 20. storočia pozorujeme vyzdvihovanie japonskej kultúry nie len doma, ale aj v zahraničných diskurzoch; podporuje teóriu Laclaua a Mouffevej (in Rear, 2017, p.4,12), že v dôsledku základnej vlastnosti jazyka, čím je jeho nestálosť, diskurzy neustále hľadajú nové cesty reprezentácie spoločnosti a identity, za účelom

získania dominancie alebo hegemonie⁶. Dominancia konkrétneho diskurzu teda nemôže byť stála a podlieha tlaku alternatívnych diskurzov (*parafráza*).⁷ Teória „japonskosti“ je stále živá, rovnako ako snaha súčasnej japonskej vládnucej strany udržať si vplyv a moc prostredníctvom diskurzívnej praxe.⁸

1.2 Termín príroda v japonskom jazyku

Medzi hlavnými princípmi teórie *nihondžinron* nachádzame stanovisko, že si japonská kultúra, na rozdiel od tej západnej, váži harmóniu nad konfliktom a emócie nad realitou. (Rear, 2017, p. 6) S tým ďalej súvisí spôsob, akým je vykresľovaný vzťah Japoncov k prírode.

Populárny bestseller *Kokka no Hinkaku* 国家の品格 „The Dignity of the Nation“ (2005), ktorého autorom je matematik Masahiko Fudžiwara (藤原正彦, 1943) bol preložený aj do angličtiny. V diele autor ponúka dichotomický pohľad na vzťah Japoncov a „Západniarov“ k prírode, kedy pre kultúry Západu je príroda niečo, čo musí byť podrobené ľudskej rase, no pre Japoncov je príroda božská, ľudia sú jej súčasťou tvoriac jeden harmonický celok. (*parafráza*) (Fudžiwara, 2007 in Rear, 2017, p. 8). Fudžiwara dokonca tvrdí, že základným rozdielom medzi Japoncami a „Západniarmi“ je ich vzťah k prírode, čo sa prejavuje aj v ďalších oblastiach ľudskej činnosti.

Termín „príroda“, ako ho poznáme dnes, je však podobne ako termín „národ“ produktom ľudskej aktivity. (Marcon in. Miller, Thomas, Walker, 2013, p. 203) Japonským ekvivalentom

⁶ V mocenských vzťahoch dochádza k hegemonii, keď sú dominované skupiny ľudí presvedčené, že dominancia je prirodzená a preto legitimizovaná, keď dominované skupiny dominanciu akceptujú a konajú v záujme mocnejších. (Ibid., p.10)

⁷ V prípade diskurzu *nihondžinron* pozorujeme nestálosť dominancie tohto diskurzu pod vplyvom alternatívnych diskurzov o identite ako napr. *džibun rašisa* 自分らしさ (byť sám sebou), *kosei* 個性 (individualita) či *kokusaika* 国際化 (internacionalizácia). (Rear, 2017, p. 12-13)

⁸ Viac sa diskurzívnou praxou a identitou zaoberám v kapitole 2 ROLA JAZYKA PRI FORMOVANÍ NÁRODNEJ IDENTITY (p.16).

anglického termínu „nature“ je slovo 自然 *šizen* alebo *džinen*. Pred tým, než tento termín japončina prebrala z čínštiny približne pred 1500 rokmi, neexistoval v starovekej japončine jeden koncept, ktorý by sumarizoval hory, rieky, pláne, atd. (Tellenbach, Kimura in Callicot, Ames, 1989, p.153-4) V tej dobe používala japončina adverbialný výraz, ktorý predchádzal termínu *šizen*, a to *onozukara* 自ずから, ktorého protikladom bol termín *mizukara* 自ら⁹. Hoci slovo *onozukara* označovalo jav prebiehajúci bez vonkajšieho zásahu, a slovo *mizukara* naopak subjektívny impulz, kedy bolo niečo spontánne vykonané, oba termíny boli zapisované rovnakým znakom (prvým znakom dvojznakovéj zloženiny *šizen*), čo naznačuje, že termíny boli chápané ako pochádzajúce zo spoločného zdroja. (Ibid. p. 154-5)

V a pred obdobím Meidži sa dvojznaková zloženina 自然 čítala ako *džinen* a termín sa aplikoval adverbialne a adjektívne vo význame „bez ľudského zásahu“ alebo „sám sebou“. V modernej japončine sa na vyjadrenie ekvivalentu „nature“ bežne používa slovo *šizen* mimo iné aj vo funkcii substantíva, ktorého význam korešponduje s tzv. európskym chápaním prírody, ktoré „prírodou“ rozumie niečo mimo ľudskej vôle, zásahu, niečo, čo je s ľudskou vôľou v opozícii. (Ibid. p. 157)

Hoci Tellenbach a Kimura argumentujú (Ibid.), že slovo *šizen* (*džinen*) v sebe nenesie význam predmetu (nereprezentuje predmet ako taký, ale charakter daného predmetu, ktorý existuje bez zásahu človeka, pričom termín „nature“ naopak reprezentuje objekty ako také, existujúce bez zásahu človeka), nie je tomu tak, že by Japonci na rozdiel od Európanov už od dávna nedisponovali túžbou podrobiť si svoje okolie. (Brown in. Miller, Thomas, Walker, 2013, p. 97). V jazyku sa tendencia objektivizovať prírodu objavuje ešte pred obdobím modernizácie (ktorá býva častokrát obviňovaná z narušenia harmonického súžitia Japoncov s prírodou). Za jeden z príkladov môžeme považovať texty *honzógaku* 本草学, empirických štúdií živej a neživej prírody, ktoré prebiehali v období Tokugawa. Texty zaobchádzali s rastlinami, zvieratami či minerálmi ako s *meibutsu* 名物, doslova vecami s menom, alebo encyklopedickými heslami spolu s ich farmakologickými vlastnosťami. S onou praxou je spojený termín *sanbutsu* 産物, doslova produkty, čo súvisí s podporou výskumu *honzógaku* zo strany *šógunátu*, za predpokladu ďalšieho využitia týchto „produktov“. S rastúcim záujmom verejnosti o rastliny a zvieratá sa zo živej a neživej prírody stali

⁹ V slovníku súčasnej japončiny je termín *mizukara* uvedený aj vo forme podstatného mena a zámena.

tzv. *misemono* 見世物, objekty zvedavosti, ktoré boli zbierané, vymieňané, vystavované a obdivované. (Marcon in. Ibid. p. 201)

Z vyššie uvedených jazykových reprezentácií vzťahu človeka k prírode vyvodzujem záver, že dichotómia prezentovaná diskurzom *nihondžinron* neexistuje. V oboch kultúrach („západnej“ a japonskej) je príroda chápaná ako objekt existujúci bez zásahu človeka, pričom v oboch kultúrach sa jedná o objekt využiteľný v prospech človeka.

1.3 *Nihondžinron*: Rétorika o vzťahu Japoncov k prírode v príkladoch

Dielo filozofa Tecuróa Wacudžiho 和辻哲郎(1889-1960) *Fúdo* 風土, „Climate and Culture: A Philosophical Study“ z roku 1935 predstavuje najvplyvnejšie dielo predvojnového Japonska, ktoré prepája životné prostredie s charakterom národa. Koncept *fúdo* rozlišuje medzi troma základnými typmi kultúr podľa podnebia, v ktorom sú formované: monzúnovou, púštnou a pastierskou. S týmto rozdelením súvisí aj inklinácia ľudí k blízkosti alebo vzdialenosti voči iným ľuďom. (Tellenbach, Kimura in Callicot, Ames, 1989, p.156) Wacudži Japonsko zaraďuje do monzúnových kultúr, pre ktoré je charakteristická pasívna rezignácia človeka voči mocnejšej prírode. (Reitan, 2017, p. 6). Nie len že dielo vo svojej dobe podporovalo dichotómiu Západu a Východu, Wacudžiho rétorika mala silný ideologický potenciál (bez ohľadu na to, či si toho bol Wacudži vedomý a či to bolo jeho zámerom).

Pr.1: „桜の花に象徴せられる日本人の気質は、半ばは右ごとき突発的忍従性にもとづいている。その最も顕著な現れ方、淡白に生命を捨てるということである。
“ (Wacudži, 1935, p. 165)

„Temperament Japoncov, ktorý sa dá prirovnať ku kvetu sakury, je (vid' predošlý odstavec) z časti založený na nečakanej odovzdanosti. Jej najpozoruhodnejšou podobou je ľahostajné odhodenie života.“

Wacudžiho koncepty inšpirovali vojenskú propagandu, a ku koncu druhej svetovej vojny znel po všetkých japonských teritóriách slogan *ičioku gjokusai* 一億玉砕, „hrdinská samovražda stovky milióna“. (Cross, 2009, p. 82)

Koncept *fúdo* naďalej pretrváva v súčasnej konzervatívnej japonskej ekológii. Predstaviteľom smeru tzv. *šin-fúdoron* 新風土論, teda „neo-teórie o podnebí“ je aj Jošinori Jasuda 安田喜憲 (1946). Jeho publikácie zaoberajúce sa vzťahom lesa a kultúry podľa Reitana predstavujú les ako *reprezentáciu jedinečného a večného harmonického vzťahu Japoncov k prírode*. (Reitan, 2017, p. 7).

Nasledujúca ukážka je z predslovu Jasudaovej knižnej publikácie *Sangaku šinkó to Nihondžin* 山岳信仰と日本人 „The Mountain Worship and the Japanese“ z roku 2006:

Pr.2: „なぜ私たち日本人は、山を聖なるものとみなすのだろうか...そうした日本人の心の源流は、遠く数千年も昔にさかのぼる。その一つは縄文の森の心であり、もう一つは長江文明の稲作漁撈民の心である。“ (Jasuda, 2006, p. iii)

„Prečo my, Japonci, považujeme hory za predmet uctievania? ... Pôvod takejto japonskej duše siaha tisícky rokov do minulosti. Jedným prameňom je duša džómonských lesov, druhým duša pestovateľov ryže a rybárov starej čínskej civilizácie okolia rieky Jang-c'-ťiang.“

Uvedená citácia začína rečnickou otázkou, ktorá je adresovaná „nám, Japoncom“. Tendencia situovať pôvod „japonskosti“ do dávnej minulosti a do ryžových polí je pritom jedným z typických rysov *nihondžinron*.

Cieľom tejto práce nie je skúmať pôvod japonských tradícií a analyzovať pravosť ideí propagovaných tvorcami *nihondžinron*. Zameriavam sa na vplyv diskurzu s ideologickým potenciálom a na jeho využívanie politickými elitami k vykonávaniu politickej moci. V prvej kapitole som predstavila konkrétne príklady diskurzívnej praxe, ktoré sa podieľali na formovaní národnej identity Japoncov. Jednalo sa pritom o realizovanie formatívnych krokov prostredníctvom jazyka, či už rétorikou predstaviteľov „teórie japonskosti“ *nihondžinron*,

definovaním termínov *kokutai* či *kokka*, alebo diferencovaním dejepisných predmetov. V druhej kapitole sa bližšie zaoberám teoretickým rámcom vplyvu diskurzu na formovanie národnej identity.

2 ROLA JAZYKA PRI FORMOVANÍ NÁRODNEJ IDENTITY

Táto bakalárska práca je založená na premise, že cez jazyk sa realizuje moc, s čím súvisí tvorba ideológie, ktorá formuje národnú kultúrnu identitu, a ktorej súčasťou je obraz o vzťahu človeka k prírode. Vplyv jazyka na formovanie tohto obrazu je predmetom tejto práce.

Podľa teórie rečových aktov, pozostáva rečový akt z troch zložiek: lokúcie, ilokúcie a perlokúcie. Lokúciou sa rozumie prenesenie zmysluplnej výpovede (vety či klauzuly), a ilokúciou „komunikačná sila (funkcia) výpovede vyplývajúca z komunikačného zámeru rečníka“. (Hirschová, in: czechency) „Perlokučný akt predstavuje zamýšľaný alebo skutočný efekt ilokučného aktu.“ Jedná sa o efekt, ktorý by mal nastať na strane adresáta.¹⁰ (Ibid.) Podľa Sorniga (in. Wodaková, 1989, p. 95) niečo ako „rýdze“, nestranné tvrdenie, teda také, ktoré by malo len lokúciu (s možnou výnimkou modelových viet) neexistuje. Rečové akty, teda také akty, ktoré cielia na perlokučný efekt a v konečnom dôsledku usilujú o vyvolanie určitých vzorcov správania u adresáta, patria podľa Sorniga k prirodzenému konaniu človeka, pre ktoré môže byť jazyk použitý, a aj sa od nepamäti používa. Ďalej dodáva, že to, čo má schopnosť zaujať adresáta a priviesť ho k tomu, aby na základe určitého impulzu konal, nie je preukázateľná pravda obsiahnutá vo výpovedi, ale práve spôsob, akým je výpoveď podaná.¹¹ (Ibid.) Je teda možné tvrdiť, že slová môžu byť použité ako nástroj moci, pričom sa nejedná o to, že by realita (faktický obsah výpovede) bola vykonávateľom moci priamo ovplyvnená, ale jedná sa o zmenu interpretácie reality, ktorá prebieha pod vplyvom rečníckych aktov na strane adresáta (Ibid. p. 96)

Podľa Wodakovej (1989, p. 137) politické skupiny potrebujú pre vlastnú profiláciu svoj vlastný jazyk (ktorý nazýva politickým žargónom). Ideológia politickej skupiny predstavuje sekundárnu realitu (ktorej človek v závislosti na mocenskom systéme musí alebo môže veriť), ktorá sa zdá byť logicky konzistentná a ucelená, a ktorá sa prejavuje v jej osobitom jazyku. Podľa Wodakovej sa ukazovatele ideológie obsiahnutej v jazyku nachádzajú na všetkých lingvistických úrovniach: v lexikóne, syntaxe, či dokonca vo fonológii. (Ibid. p. 140)

¹⁰ Otázka „*Môžeš mi podať sol’?*“ je žiadosť s ilokučnou silou iniciovať niečí činnosť. Odpoveď „*Môžem.*“ / „*Nemôžem.*“ by síce bola gramaticky správna, nebolo by to však správne rozoznanie a prijatie ilokučného aktu na strane adresáta. (Hirschová, in: czechency)

¹¹ Napríklad anglický výraz: „You (really) must admit...“ je explicitnou formuláciou, po ktorej nasleduje argumentácia. Adresát je touto frázou nútený zmeniť perspektívu. (Ibid. 99)

2.1 Vplyv diskurzívnej praxe na formovanie národnej kultúrnej identity

Identita je do veľkej miery diskurzívnym fenoménom, keďže klasifikácia seba a ostatných je konštruovaná prostredníctvom jazyka (a iných semiotických symbolov). Identita je značne ovplyvnená diskurzmi o skupinách spoločnosti. Tieto diskurzy sú produkované v médiách, skrz vzdelávací systém a politiku. (Zotzmannová, O'Regan, 2016, p. 2)

„Kultúra ako systém pravidiel a princípov ‚správneho‘ správania sa, je obdobná gramatike jazyka, ktorá stanovuje požiadavky ‚správneho‘ vyjadrovania sa.“ (Wodaková, 2009, p. 20-1) Wodaková sa vo svojej štúdií „The Discursive Construction of National Identity“ (2009) prikláňa k autorom (Vivelo, Geertz, Lévi-Strauss), ktorí kultúru nedefinujú primárne prostredníctvom kultúrnych výdobytkov, ale ako súbor noriem správania sa.¹² S tým súvisí myšlienka národa ako „zmyslenej komunity“ (napr. Anderson, Hall), kedy národ predstavuje komplex ideí obsahujúcich jednotiace prvky, ktoré formujú kolektívnu identitu, a zároveň sú jednotlivci tejto pomyslenej komunity s tými ideami stotožnení a emočne sa s nimi identifikujú. (Ibid. p. 20-2)

Nositeľom ideí o národe je diskurz. Idey sa cez diskurzívnu prax šíria medzi obyvateľstvom, a je možné tvrdiť, že „národná identita je produktom diskurzu“ a „kultúra národa je diskurz“. (Ibid. 22-3) Diskurz o národnej kultúre obsahuje definovateľné zložky, ktoré ho tvoria.¹³ Sú nimi povesti (alebo legendy), prítomné v literatúre, médiách i každodennom živote, ktorých úlohou je spájať príbehy s miestami, historickými udalosťami, či symbolmi a rituálmi, a ktoré reprezentujú kolektívnu skúsenosť, alebo tzv. kolektívnu pamäť. Diskurz o národe zároveň kladie dôraz na pôvod, kontinuitu a nadčasovosť, kedy je „národná kultúra prezentovaná ako pôvodná identita prítomná v podstate vecí“ a „národný charakter je nemenný, neporušený a uniformný“. ¹⁴ Vo výklade národa je možná prítomnosť mýtu o jeho pôvode, čo súvisí s predchádzajúcimi bodmi.¹⁵ Tvorcovia diskurzu o národe usilujú o zastretie rozdielov medzi

¹² Tento prístup je relevantný pre riešenie tejto bakalárskej práce.

¹³ V závislosti na autorovi nachádzame rozdiely. V tejto práci som zosumarizovala zložky prezentované Hallom a Kolakowskim, analyzované Wodakovou (2009).

¹⁴ Môžeme to pozorovať na príklade č.2 v prvej kapitole, kde Jasuda situuje pôvod „japonskej duše“ do obdobia pred tisíckami rokov.

¹⁵ Motoori Norinaga (1730-1801) bol významný japonský učenec obdobia Tokugawa, ktorý do vtedajšej japončiny previedol zbierku *Kodžiki* 古事記 8. storočia, obsahujúcu mýty, legendy, piesne a genealógie,

ľudmi či spoločenskými vrstvami za účelom vytvorenia veľkej „rodiny“ či „ducha národa“¹⁶. Okrem historickej pamäte sú pre národnú identitu dôležité aj očakávania a budúce smerovanie. (Ibid. 24-5)

Ako sme videli v prvej kapitole, spoločný „ducha národa“ môže byť založený aj na vymedzení kultúry voči inej kultúre (napr. porovnanie japonskej kultúry so „západnou“ kultúrou, alebo vytvorenie „vlastného Orientu“ v Číne a Kórei).

2.2 Výskumná otázka a hypotéza

V prvej kapitole som uviedla príklady, kedy japonské elity v 19. storočí skonštruovali japonskú národnú identitu za pomoci užitia jazyka. Zároveň som spomenula, že hegemonia diskurziu nie je trvalá, a v rámci realizácie a upevňovania politickej moci v moderných a súčasných dejinách Japonska prebiehali a prebiehajú snahy o posilnenie a re-definovanie národnej kultúrnej identity. Je potreba zopakovať, že jednou z hlavných tém *nihondžinron* je vzťah Japoncov k prírode, pričom je v teórii „japonskosti“ ustálené východisko, že Japonci (na rozdiel od „Západniarov“) žijú s prírodou v harmónii.

V druhej kapitole som priblížila teoretický rámec pragmatickej funkcie jazyka v kontexte presvedčania a ideologickej praxe, a funkcie diskurzu pri (re)definovaní národnej identity.

Na tomto socio-historickom a lingvistickom pozadí definujem **výskumné otázky** tejto práce:

1. *„Vytvára súčasná japonská politická elita prostredníctvom jazyka určitý obraz o japonskej kultúre vo vzťahu Japoncov k prírode?“*

2. *„Ak áno, akým spôsobom?“*

vrátane mýtu o pôvode Japonska. *Kodžiki* sa vtedy stali zdrojom japonskej kultúrnej identity. Norinaga použil *Kodžiki* na oddelenie japonskej a čínskej kultúry. (Shilcher, 2019, p.32)

¹⁶ Vid' japonský výraz pre „národ“ v kapitole 1; *kokka* 国家, kedy tento termín reprezentuje dvojnaková zloženina pozostávajúca zo znaku pre krajinu a zo znaku pre dom(ov), ktorý je zároveň súčasťou napríklad slova rodina. S ním súvisí termín *kokutai* 国体 („národná esencia“) pozostávajúci zo znaku krajina a telo.

Analytická časť práce sa zameriava na japonský politický diskurz, v ktorom sa vyskytuje téma prírody. Cieľom práce je poukázať na využívanie jazykových prostriedkov japonskou súčasnou politickou elitou vládnucej Liberálno-demokratickej strany k vytváraniu určitých obrazov o vzťahu Japoncov k prírode. Na príkladoch tak zároveň bližšie objasňujem funkciu jazyka pri formovaní národnej kultúrnej identity. Snahou je v analyzovaných textoch nájsť a popísať jazykové prostriedky, ktoré majú potenciál túto funkciu plniť.

Analýzou vybraných textov sa snažím dokázať nasledujúce **hypotézy**:

1. „*Jazykové prostriedky využívané členmi súčasnej japonskej vládnucej strany je možné považovať za súčasť tzv. diskurzívnych stratégií¹⁷, ktoré politická elita využíva na (znovu)vytváranie určitých obrazov o japonskej kultúre, konkrétnejšie o vzťahu Japoncov k prírode, a tým aj k umocňovaniu národnej kultúrnej identity.*“

2. „*Japonská politická elita využíva diskurzívnu prax¹⁸ k distribúcii textov, v ktorých autor využíva formulácie obsahujúce diskurzívne stratégie.*“

2.3 Metodológia

Pri analýze textov využívam na dokázanie hypotézy metodológiu **kritickej diskurzívnej analýzy**. Keďže táto metodológia považuje diskurz za formu socio-kultúrnej praxe, ktorou je aj ideológia prezentovaná politickou elitou, javí sa kritická diskurzívna analýza za najvhodnejšiu metodológiu pre hľadanie obrazov o japonskej kultúre, produkovaných prostredníctvom jazykových prejavov politických elít. Metodológiu kritickej diskurzívnej analýzy využíva aj Ruth Wodaková, ktorá sa vo svojom výskume venuje priamo národnej identite. Jej metodický prístup som si preto zvolila za hlavné východisko v analytickej časti tejto práce.

V nasledujúcom oddieli definujem pojmy „diskurz“, „analýza“, „diskurzívna analýza“ a „kritická diskurzívna analýza“. Ďalej uvádzam niektoré metodické prístupy kritickej diskurzívnej analýzy a bližšie špecifikujem metodický rámec a metódu zvolené pre túto prácu.

¹⁷ 2.3.3 Diskurzívne stratégie, p. 23

¹⁸ 2.3.2 Metodológia kritickej diskurzívnej analýzy, p. 22

2.3.1 Terminológia

a) Diskurz

Slovo „diskurz” sa môže v anglofónnej literatúre vyskytovať v dvoch podobách, a to v podobe pomnožného podstatného mena a v podobe počítateľného podstatného mena. Ako pomnožné podstatné meno sa dá zameniť za slovo “jazyk” (resp. používanie jazyka, jazykový prejav), pričom ale slovo jazyk implikuje abstraktnú podobu jazykového systému, a slovo diskurz predpokladá určité poznatky o svete, ktoré používatelia jazyka majú, čiže sa jedná o pragmatické užitie jazyka. V jeho počítateľnej podobe môžeme diskurz (či diskurzy) chápať ako konvenčné spôsoby vyjadrovania sa, ktoré sú tvorené a zároveň tvoria konvenčné spôsoby chápania/myslenia. (Johnstone, 2017, p.1-2). Môže sa jednať napríklad o diskurz mediálny, politický, či diskurz v dimenzii určitého spoločenského problému. (Nekvapil, in: czechency) Obe použitia termínu spolu súvisia. V tejto práci sa slovo diskurz vyskytuje v počítateľnej podobe (napr. politický diskurz).

b) Analýza

Analýzou sa rozumie proces rozkladania väčších celkov na časti. V prípade diskurzívnej analýzy sa teda jedná o rozloženie diskurzu na menšie časti podľa rôznych kritérií, a to buď doslovne napr. hodnotením menších úsekov textu, alebo abstraktne, a to náhľadom na diskurz z rôznych uhlov pohľadu. (Johnstone, 2017, p.3-4).

c) Diskurzívna analýza

Diskurzívna analýza je zjednodušene metodika, ktorá skúma jazyk v rozsahu presahujúcom vetu (pričom sa za jazyk považuje jeho písomná, ústna, ale aj vizuálna podoba, a textom sa rozumie aj prepis ústneho prejavu), spravidla sa však jedná o dlhšie úseky. Od iných prístupov k štúdiu jazyka sa líši v tom, že pri analýze zohľadňuje tvorca a príjemcu jazykového prejavu, ako aj lingvistický a spoločenský kontext. Diskurzívna analýza sa zaoberá výsledkami, ktoré sú používaním jazyka dosiahnuté, nie doslovným významom textu. (Rholetter,2019) Diskurzívna analýza je metodika využívaná typicky v interdisciplinárnom výskume.

d) Kritická diskurzívna analýza

Špecifickým druhom diskurzívnej analýzy je kritická diskurzívna analýza (ďalej skrátene CDA z angl. Critical Discourse Analysis), ktorej metodiku využívam v tejto práci. Od “nekritickej” DA sa líši tým, že diskurz nie len popisuje, ale poukazuje aj na to, ako je diskurz formovaný (a zároveň formuje) mocenskými vzťahmi a ideológiami, na to, aký konštruktívny dopad má diskurz na sociálnu identitu, spoločenské vzťahy či systém poznatkov a presvedčení, pričom účastníci diskurzu si toho väčšinou nie sú vedomí. (Fairclough, 1992, p.12). Pêcheux napríklad považuje jazyk za kľúčovú materiu pre tvorbu ideológie. (Ibid. p.30)

Pre kritickú diskurzívnu analýzu platia nasledujúce východiská:

- CDA sa venuje spoločenským problémom,
- mocenské vzťahy sú diskurzívne,
- cez diskurz sa realizuje ideológia,
- diskurz má historický charakter - nemôže byť produkovaný bez historického kontextu,
- diskurz je formou sociálnej praxe¹⁹.

CDA nemá jednotný teoretický rámec alebo metódu. Spoločnou charakteristikou však je, že analytici využívajú CDA ako formu „intervencie“ do sociálnej praxe. Znamená to, že analytici predpokladajú moc a ideológiu obsiahnutú v diskurze, a usilujú o odhalenie netransparentných vzťahov medzi diskurzívnu praxou a udalosťami. CDA sa teda dá považovať za jednu z možností, ako predísť zneužitiu moci. (Fairclough a Wodaková, in: Dolón, Postigo, Todoli, 2006, p.10)

Vzťah medzi diskurzom a sociálnou realitou je chápaný ako obojsmerný, a teda diskurz sociálnu realitu ovplyvňuje a zároveň je ňou ovplyvňovaný. (Homoláč, in: czechEncy)

Keďže jazykové prejavy sú otvorené rôznym interpretáciám v závislosti na kontexte a jednotlivcovi, je podľa Fairclougha (1992, p.28) nutné prihliadať na možné varianty interpretácie textu, či jeho distribúciu v spoločnosti.

¹⁹Praktiky každodenného života.

2.3.2 Metodológia kritickej diskurzívnej analýzy

V rámci CDA je text možné analyzovať z rôznych hľadísk. Pre túto prácu sú relevantné najmä metodické rámce Ruth Wodakovej (*1950) a Normana Fairclougha (*1941), ktoré v práci kombinujem.

Pre Faircloughovu analýzu je typický tzv. trojdimenzionálny model diskurzu, kedy riešiteľ prihliada na recipročné vzťahy medzi textom, diskurzívnou praxou a socio-kultúrnou praxou. (Fairclough, 1992, p. 73). Znamená to, že diskurzívna prax ovplyvňuje samotný text. Zároveň je diskurzívna prax ovplyvňovaná socio-kultúrnou praxou. Tieto vzťahy fungujú obojsmerne. Chápem to (a v analytickej časti aplikujem) tak, že text, ktorý je ovplyvnený stávajúcou socio-kultúrnou realitou má zároveň schopnosť socio-kultúrnu realitu ovplyvniť/zmeniť prostredníctvom diskurzívnej praxe.

Tu je nutná definícia pojmov text, diskurzívna prax a sociálna (či socio-kultúrna) prax.

- **Text:** Ústna a písomná podoba diskurzu.
- **Diskurzívna prax:** Zahŕňa proces produkcie, distribúcie a odberu textu.
 - Na produkcii textu sa podieľa niekoľko rolí (pričom môže ísť o jednu a tú istú osobu alebo o viacero osôb). „Animátor“ produkuje text fyzicky (ústne či písomne), „autor“ je zodpovedný za formuláciu textu, a „riaditeľ“, ktorého stanovisko je daným textom reprezentované.
 - Niektoré texty majú jednoduchú distribúciu (jedná sa napríklad o konverzáciu medzi dvoma osobami na tému bezprostredne súvisiacu so situáciou, v ktorej sa konverzácia odohráva), iné majú distribúciu komplexnú (napríklad text produkovaný politikom je distribuovaný cez širokú škálu inštitúcií, ktoré majú rozličné spôsoby transformácie a reprodukcie textu. Stanovisko politika sa môže objaviť ako priama reprodukcia textu prostredníctvom video-záznamu v televíznych novinách, a to isté stanovisko môže byť v inej forme – a s vlastnou formuláciou - distribuované bulvárnou tlačou na sociálnych sieťach).

- Odberatelia textu nemusia byť len priami adresáti, ale počíta sa aj s tými, ktorí „počúvajú“ a sú považovaní za súčasť publika, a tými, ktorí „načúvajú“, ale nie sú považovaní za oficiálne publikum.
- **Socio-kultúrna prax:** V rámci sociálnej praxe sa Fairclough zaoberá konceptom ideológie a hegemonie, ktoré sú podľa východísk CDA diskurzívne.

(Fairclough, 1992, p.78-96)

Fairclough vychádza z princípov systémovej funkčnej lingvistiky (SFL)²⁰ a uvádza aspekty (uhly pohľadov, z akých môže byť text analyzovaný) ako napríklad kontrola interakcie, kohézia (klauzúl a viet), zdvorilosť, étos, tranzitivita²¹, modalita, téma, význam slov, formulácia, metafora, spoločenský kontext, ideologický a politický účinok diskurzu či tendencie diskurzu. (Ibid., p.234-8).

Wodaková kladie veľký dôraz na analýzu politického a historického textu a jej východiská sú pre metodológiu tejto práce kľúčové. Pracuje s pojmami text, žánr, pole jednania a kontext. Analýza sa sústreďuje na odhaľovanie a interpretáciu tzv. diskurzívnych stratégií a toposov. (Homoláč, in:czechency)

2.3.3 Diskurzívne stratégie (Ruth Wodaková)

Wodaková (2009, p. 33-42) rozlišuje medzi niekoľkými druhmi makro-*stratégií*, ktoré sú zapojené do tvorby diskurzu o národnej identite. Hoci sa dajú analyticky rozlíšiť, tieto stratégie sa vyskytujú viac-menej simultánne a prekrývajú sa. Jedna stratégia pritom môže plniť viacero funkcií. Stratégiou sa v rámci tejto práce rozumie vedomá aktivita (využívajúca jazykové prostriedky) s politickými alebo socio-psychologickými cieľmi či funkciami. Jednotlivé stratégie

²⁰ SFL (Systemic Functional Linguistics) sa zaoberá vzťahom medzi jazykom a jeho funkciou v sociálnom prostredí. (<https://www.thoughtco.com/systemic-functional-linguistics-1692022>, Accessed: March 18, 2020).

²¹ Tranzitivita predstavuje myšlienkové procesy zakódované v klauzulách, obzvlášť „relačný“ proces (napr. sloveso „mať“ predstavuje vzťah), a proces „činnosti“. Jedná sa o netradičné použitie tohto termínu. Termín tranzitivita bežne odkazuje na väzbové vzťahy slovesa.

sú realizované lingvistickými *prostriedkami*, ktoré majú za úlohu pomôcť naplniť plánované ciele. (Ibid.) *Toposy* sú obligátorne, explicitne či implicitne prítomné premisy argumentácie,²² (Homoláč, in: czechency) a môžu sa stať súčasťou stratégie.

Konštrukčné stratégie usilujú o vytvorenie a „založenie“ národnej identity prostredníctvom vyzdvihovania jednoty, solidarity a identifikácie, ako aj odlišností voči iným národom. *Stratégie „kontinuity“* potom usilujú o udržanie a reprodukciu ohrozenej národnej identity. Zvláštnou podskupinou týchto dvoch stratégií je skupina *stratégií „opodstatnenia a perspektivizácie“*. Tieto stratégie sa využívajú v súvislosti s problematickými udalosťami v minulosti, ktoré legitimizujú, a sú tak dôležité pri vytváraní interpretácie minulosti. (Wodaková, 2009, p. 33) Udalosti či vzťahy sú v rámci stratégie „opodstatnenia a perspektivizácie“ podávané z perspektívy jednej skupiny alebo akoby nezaujate. (Homoláč, in: czechency)

Stratégie „transformácie“ usilujú o zmenu chápania vlastného národa, pričom nový model je už koncepcne načrtnutý; a *stratégie „demontáže a deštrukcie“* si kladú za cieľ zničiť konštrukt národnej identity, no neponúkajú nový model, ktorý by pôvodnú identitu nahradil.

Podrobnú tabuľku diskurzívnych stratégií, toposov a jazykových prostriedkov realizácie stratégií z knihy „The Discursive Construction of National Identity“ (Wodaková, 2009), ktorá bola vypracovaná na základe analýzy rakúskej národnej identity, uvádzam v prílohe č. 1. Stratégie uvedené v tabuľke sa zameriavajú na konkrétne prvky národnej identity, ako napríklad kontinuita, jednota, jedinečnosť atp. Wodakovej tabuľka slúži ako metodické vodítko v analytickej časti tejto práce.

Predpokladám, že pre túto bakalársku prácu budú kľúčové stratégie konštrukčné (ktoré som načrtla na príkladoch zo socio-historickej praxe v Japonsku v kapitole 1.1 Vznik japonskej národnej identity) a stratégie kontinuity, spolu s podskupinou stratégií opodstatnenia a perspektivizácie.

²² Napríklad *topos ignorancie* prítomný v stratégii zdôrazňovania rozdielov medzi „nami“ a „nimi“. V prvej kapitole som uviedla, že v procese formovania národnej identity v Japonsku sa nebral zreteľ na rozdiely medzi jednotlivými európskymi kultúrami, ale označovali sa hromadne ako kultúra Západu. Môžeme to považovať za topos ignorancie, ktorý slúžil na vymedzenie japonskej kultúry voči ostatným kultúram.

2.3.4 Lingvistické prostriedky

Existuje veľké množstvo lingvistických prostriedkov, ktoré slúžia na realizáciu diskurzívnych stratégií pri formovaní národnej identity. V analytickej časti práce sa sústredím na hľadanie prostriedkov, ktoré majú z hľadiska teórie rečových aktov silný ilokučný potenciál podporiť tvorbu ideológie. V samotnej analytickej časti jednotlivé lingvistické prostriedky nachádzajúce sa v analyzovaných textoch bližšie definujem a popisujem.

2.3.5 Metóda

Na zodpovedanie výskumných otázok a potvrdenie hypotézy som si zvolila syntézu metodických prístupov Wodakovej a Fairclougha v rámci metodológie CDA. Pri analýze textov sa opieram predovšetkým o Wodakovej metodiku, ktorá identifikuje a interpretuje diskurzívne stratégie v texte. Zohľadňujem pritom Faircloughov vyššie popísaný trojdimenzionálny model diskurzu.

Okrem metodických prístupov CDA považujem pri syntéze výsledkov za nevyhnutné zohľadniť socio-kultúrny a historický kontext, ktorý som v prvej kapitole načrtla na makro-úrovni, pričom pri analýze jednotlivých textov budem skúmať kontext priamo súvisiaci s témou konkrétneho textu. Texty tak budem interpretovať pomocou východísk CDA (konkrétnejšie pomocou Wodakovej tabuliek diskurzívnych stratégií), v kontexte interpretácií akademikov, ktorí sa jednotlivými témami týkajúcimi sa prírody v japonskom politickom diskurze zaoberajú.

Na analýzu som si vybrala 3 rôzne texty, ktoré sa týkajú témy prírody v japonskej kultúre (a teda vzťahu Japoncov k prírode), a ktoré sú zároveň súčasťou politického diskurzu. Zameriavam sa pritom na texty produkované japonskou vládnuou Liberálno-demokratickou stranou. Témy pomenované *hogeï*, *satojama* a *Reiwa* sú radené nasledovne:

Na začiatok sa zaoberám rétorikou o love veľrýb (*hogeï*) v Japonsku. Ako druhú – kontrastnú tému uvádzam *satojama*, cez ktorú sa pokúsim priblížiť obraz o harmonickom spolužití Japoncov s prírodou. Posledná téma „Reiwa“, voľba názvu novej éry v Japonsku, sa zdanlivo netýka témy prírody, no i na tomto príklade je možné analyzovať rétoriku o vzťahu japonskej kultúry k prírode.

Každá podkapitola predstavuje jednu tému a je štruktúrovaná nasledovne: 1. socio-historické pozadie, 2. diskurzívna prax – distribúcia textu, kde popisujem, o aký text sa jedná, 3. samotný text s prekladom a analýzou, 4. interpretácia textu s prihliadnutím na socio-historický kontext a diskurzívnu prax. Výsledky analýz jednotlivých tém sú syntetizované v závere práce.

Texty som vyberala tak, že som si najprv zvolila tému (lov veľrýb, satojama a Reiwa), a následne som hľadala texty, ktoré spĺňajú nasledujúce kritériá: autorom textu je politik vládnucej Liberálno-demokratickej strany (príp. vláda, ako je tomu v prípade textu Ministerstva životného prostredia), jedná sa o priamu citáciu (a nie parafrázu napr. v médiách), a autor textu sa zameriava na japonskú kultúru. Keďže sú texty pomerne rozsiahle, vybrala som si časti s najvyššou koncentráciou jazykových prostriedkov cielených na formovanie kultúrnej identity. Celé texty potom uvádzam v prílohe č.2 (p.I)

Pri kritickej analýze diskurzu sa prihliada aj na intertextualitu a interdiskurzivitu (teda vplyv jednotlivých textov/diskurzov na tie, ktoré nasledujú), no v rámci rozsahu tejto práce nie je podobná analýza možná.

3 KRITICKÁ ANALÝZA PRÍKLADOV DISKURZÍVNEJ PRAXE LIBERÁLNO-DEMOKRATICKEJ STRANY

Liberálno-demokratická strana (ďalej LDP z angl. Liberal-democratic Party) 自由民主党・自民党 *džijúminšutó* (skrátene *džimintó*) je konzervatívnou stranou Japonska, ktorá bola pri moci takmer nepretržite (s dvoma prestávkami v rokoch 1993-4 a 2009-12) od roku 1955 a je vládnuou politickou stranou v súčasnosti (2020) Jej súčasným predsedom je od roku 2012 安倍晋三 Šinzó Abe, ktorý je zároveň japonským premiérom.²³ Keďže sa jedná o politickú stranu, ktorá má v Japonsku moc nad politickým diskurzom už viac ako pol storočia, v nasledujúcej analytickej časti interpretujem texty členov práve tejto politickej strany.

3.1 HOGEI – LOV VEĽRÝB V JAPONSKU: Tradícia alebo nástroj politickej moci?

3.1.1 Socio-historické pozadie

„Aktívny“ lov veľrýb v Japonsku siaha do začiatku 17. storočia. Najdlhšiu pretrvávajúcu spojitosť s lovom veľrýb má mesto Taidži v prefektúre Wakajama, v ktorom tradičný lov pomocou sietí začal. Do konca 19. storočia však tento tradičný lov ustúpil americkým a nórske moderným technikám lovu, kedy v Japonsku hovoríme o modernom love veľrýb a LTCW (z angl. *large-type coastal whaling*). Od 30. rokov 20. storočia zaznamenávame príchod pelagického lovu v Antarktíde za pomoci továrenských lodí, ktoré pokračovalo v povojnovom období, keď generálny štáb kvôli nedostatku potravín udelil povolenie japonským veľrybárskym flotilám, aby v oblasti Antarktídy lovili. Povojnové obdobie sa nazýva aj „Veľrybárska olympiáda“, kedy bolo ulovené nekontrolované množstvo veľrýb. Toto obdobie skončilo rokom 1987, po tom, ako vstúpilo v platnosť moratórium IWC (z angl. *International Whaling Commission*). (Burgess, 2016, p. 5-6) Japonsko v love veľrýb pokračovalo pod heslom „lov na vedecké účely“.

²³ Christensen, R. (2015) *Liberal-Democratic Party of Japan*, Encyclopedia Britannica, (cit. 26.7.2020) <<https://www.britannica.com/topic/Liberal-Democratic-Party-of-Japan>>

Stanovisko japonskej vlády k lovu veľrýb je založené na dvoch premisách: a) *medzi Japoncami a veľrybami existuje dlhotrvajúci hlboký vzťah* (tj. veľrybárstvo je japonskou tradíciou), b) *konzumácia veľrybieho mäsa je japonskou kultúrou stravovania*. (Ibid., Consulate-General of Japan in Sydney) Podľa oficiálneho vyjadrenia japonského konzulátu v Sydney, dôležitosť veľrýb pre japonskú kultúru dokazujú artefakty už z doby kamennej. Konzulát odkazuje na najstaršie literárne pamiatky (Manjósú, Kodžiki), i folklór. (Consulate-General of Japan in Sydney)

Austrália však v roku 2014 Japonsko obžalovala a Medzinárodný súdny dvor rozhodol, že japonský výskum nie je vedecký, a prikázal Japonsku, aby zastavilo veľrybárske aktivity v Antarktíde. Japonsko ale po predložení nového programu výskumu v love v antarktických vodách pokračovalo. (Burgess, 2016, p.7-9) V roku 2019 Japonsko napokon z IWC oficiálne vystúpilo a obnovilo komerčný lov veľrýb.

V tejto súvislosti je dôležité spomenúť fenomén *gaiacu* 外圧, doslova „nátlak z vonka“. Jedná sa o diplomatický tlak zahraničia, ktorý sa okrem iných tém týka aj lovu veľrýb. Japonsko v roku 1982 pristúpilo na kvóty navrhované komisiou zo strachu pred medzinárodným bojkotom. počas členstva v IWC (do roku 2019) frekventovane poukazovalo na dôležitosť lovu veľrýb na vedecké účely, aby sa podarilo zdokumentovať počet veľrýb. Toto legálne stanovisko podložené princípmi vedy bolo v IWC odolné voči nátlaku zo zahraničia.

Pre pochopenie toho, ako sa Japonsku podarilo čeliť vonkajšiemu tlaku v prípade lovu veľrýb, je nutné analyzovať domáce stanovisko voči lovu veľrýb. Dôležitým bodom je fakt, že v Japonsku neexistuje silná záujmová skupina, ktorá by vystupovala proti lovu veľrýb. Naopak záujmové skupiny a štátne agentúry, ktoré lov podporujú sú veľmi vplyvné. Sú nimi: štátna Rybárska agentúra *Suisančo* 水産庁, a parlamentné skupiny *Hogeí Gi'in Renmei* 捕鯨議員連盟, „Liga za lov veľrýb“, a *Hogeí Taisaku Gi'in Kyogikai* 捕鯨対策議員協議, „Rada pre opatrenia spojené s lovom veľrýb“, spolu s rybárskym priemyslom. Diskurz, ktorý produkujú, je distribuovaný cez NPO, ako napríklad JWA (z angl. *Japanese Whaling Association*) a ICR (z angl. *Institute of Cetacean Research*). (Ibid. 9) Japonsko teda necítilo nátlak zvnútra voči vystúpeniu z IWC a doma získalo skôr podporu (prípadne sa stretlo s neutrálnym postojom alebo nezáujmom

voči tejto problematike, čo koniec koncov dokazujú aj najnovšie štatistiky o nedostačujúcom záujme o veľrybie mäso²⁴).

V nasledujúcich oddieloch analyzujem vyjadrenia japonských politikov ku príležitosti vystúpenia Japonska z IWC. Identifikujem v textoch diskurzívne stratégie, ktoré podporujú upevňovanie národnej kultúrnej identity, a interpretujem, prečo vláda podporila výstup z IWC a obnovenie komerčného lovu napriek nízkemu záujmu o konzumáciu veľrybieho mäsa²⁵.

3.1.2 Diskurzívna prax

Vyššie uvedené texty sú prepisy ústnych prejavov dvoch politikov LDP (Tošihiro Nikai 二階俊博 – pr.1 a pr.2, a Jósuke Curuho 鶴保庸介 – pr.3 a pr.4), pričom obaja pochádzajú z prefektúry Wakajama, teda z prefektúry najdlhšie praktizujúcej lov veľrýb. Bol to práve Nikai, ktorý dlhodobo usiloval o kontinuitu konzumácie veľrybieho mäsa (napríklad jeho uvedením na jedálny lístok v školských kantínach), a ktorý podľa Curuhoa pretlačil návrh na vystúpenie z IWC.

Texty boli vo forme priamej citácie publikované online ako súčasť článku *Why Withdrawal? A Whale and a Politician* v magazíne *NHK Seidži Magadžin – NHK Political Magazine* (なぜ脱退か 鯨と政治家・NHK 政治マガジン [23.1.2019]). NHK (Nippon Hósó Kyó kai 日本放送協会、Japan Broadcasting Corporation) je japonská verejnoprávna televízia vysielajúca od roku 1953. *NHK Seidži Magadžin* je digitálny denník, určený širokej verejnosti, ktorá sa zaujíma o politiku. Obsahuje napríklad rubriku s názvom „Premiér, čo si robil

²⁴ “One year after resumption, Japan's commercial whaling in viability struggle”: The Japan Times, (online) 29.6.2020, (cit. 25.7.2020) <https://www.japantimes.co.jp/news/2020/06/29/national/japan-commercial-whaling/>

²⁵ Podľa denníku Asahi Shimbun Digital, nepredstavoval v roku 2018 podiel spotreby veľrybieho mäsa v Japonsku viac ako 0.1 % z celkovej spotreby mäsa. (<https://www.asahi.com/articles/DA3S13824230.html>, accessed on Jun 06, 20).

včera?“ 「総理、きのう何してた？」, ktorá vzniká každodenným kontaktom reportéra s premiérom.²⁶ Prepojenie magazínu s LDP je teda veľmi úzke.²⁷

3.1.3 Textová analýza: diskurzívne stratégie a lingvistické prostriedky

Pr.1: 二階氏：「政府を全面的に支持する。IWCは組織が変質し、反捕鯨国は
¹
鯨に依存する漁業者の暮らしを一顧だにせず、商業捕鯨を再開するためには、IWCか
² ³
ら脱退するしかない。今回の決定は、商業捕鯨の待ち望んでいた全国の願いをかなえる
ものだ」

„Vláda má moju [Tošihiro Nikai] plnú podporu. Kvalita organizácie IWC sa zmenila, a krajiny, ktoré sú proti lovu veľrýb 1) ani trochu neberú do úvahy živobytie rybárov, ktorí sú na veľrýbách závislí. Preto 2) nezostáva, než vystúpiť z IWC, aby bolo možné obnoviť komerčný lov veľrýb. Toto rozhodnutie prinesie naplnenie 3) dlho očakávaného prania celej zeme komerčný lov veľrýb obnoviť.“

1) **Presúvanie viny a zodpovednosti** je jednou z mikro-stratégií *stratégie opodstatnenia a perspektivizácie*. Autor ako zástanca vystúpenia z IWC obviňuje všetky krajiny, ktoré sú proti lovu veľrýb uniformne, a posilňuje tým rozdiel medzi „nami“ a „nimi“. V pozadí tvrdenia je *topos ignorancie*, čo znamená, že autor neberie do úvahy rozdiely v názoroch jednotlivých subjektov. Stratégia presúvania viny je posilnená ustáleným slovným spojením *ikko dani šinai* 一顧だにしない, úplne ignorovať, vôbec nebrať do úvahy.

²⁶ NHK 政治マガジンについて (<https://www.nhk.or.jp/politics/about/>, accessed on Jul 25,2020)

²⁷ V Japonsku existujú tzv. kiša kurabu 記者クラブ, kluby novinárov, ktorých členstvo je exkluzívne a ich členovia denne sledujú činnosť politikov (napr. skrz brífingy) v miestnostiach, ktoré sú súčasťou ministerstiev alebo komerčných organizácií. (Hamilton, 2013)

2) **Nevyhnutná okolnosť**, ktorou je vystúpenie z IWC je vyjadrená cez dynamickú modalitu²⁸. Japonské vylučovacie spojenie *šika nai* しかない sa najvýstižnejšie prekladá slovenským „nezostáva, než“, ktorým autor vylučuje akékoľvek alternatívy. S prihliadnutím na kontext môžeme hovoriť o mikro-stratégii *obrany*, kedy sa predpokladá *topos katastrofy*, (nadenene; prípadne *topos hrozby*). „Hrozbu“ autor načrtol v predchádzajúcej vete, kedy apeloval na emócie publika a zastal sa života rybárov, ktorí sa zaoberajú lovom veľrýb. Z hľadiska makro-stratégií sa jedná o *stratégiu continuity*, a celá veta vzbudzuje pocit snahy o udržanie tradície.

3) **Predpoklad jednoty a continuity** je evidentný v bode č. 3. Autor zovšeobecňuje referenčný bod, ktorým nie sú konkrétne osoby, či záujmové skupiny, ktoré stoja za obnovením komerčného lovu veľrýb, ale „celá krajina“. Táto jazyková figúra (trop) je príkladom personifikácie, a považuje sa za konštrukčnú stratégiu. Snahou je vyvolať zdanie jednoty. Navyše autor spomína „dlho očakávané“ pranie, čo je vágny časový odkaz, označujúci continuity „spoločných“ cieľov.

Pr. 2 「1 どうして2 他国の食文化に文句を言ったり、高圧的な態度で出てくる2 国がある1のか。1 日本が2 他国にそんなことをしたことがあるか。我々は再三再四、脱退も辞さない1と前々から警告してきたが、4 一顧だにせず、3 『クジラがかわいい』とか4 そんな話ばかりだ...」

„1) Prečo len sa niektoré krajiny sťažujú na kultúru stravovania iných krajín, a vyvíjajú voči nim veľký tlak? 2) Urobilo snád' niekedy niečo také Japonsko? Už dlho [IWC] opakovane varujeme, že [z organizácie] vystúpime, no bez povšimnutia 4) len naďalej točia o tom, aké sú veľryby 3) „kawaii“...“

²⁸ Pojem dynamická modalita zavádza Palmer.

[なぜ脱退か 鯨と政治家・NHK 政治マガジン (online). 23.1.2019 (cit. 2020-04-09). Dostupné z: <https://www.nhk.or.jp/politics/articles/feature/13154.html> (Why Withdrawal? A Whale and a Politician, NHK Political Magazine)]

1) **Uvádžajúca rečnícka otázka** je rečníckou figúrou, ktorá má v publiku vzbudiť záujem a pochybnosť, a vyzýva k dočasnej zmene uhlu pohľadu na ten, ktorý zastáva jej autor. (Dočasnej preto, že poslucháč je nútený zmeniť uhol pohľadu v čase výpovede, čo môže, ale nemusí viesť k trvalej zmene vnímania problému na strane poslucháča.) Za ňou nasleduje ďalšia rečnícka otázka, na ktorú je však mimoriadne náročné odpovedať okamžite, bez hlbšej znalosti problematiky. Práve to je zámerom autora. Otázka vystupuje ako sebavedomá argumentácia, a predpokladaná je negatívna odpoveď. Jedná sa však o vágnu fiktívnu argumentáciu a zastieranie minulosti. Otázku preto zaraďujem medzi *stratégie opodstatnenia*, pričom sa jedná o *mikro-stratégiu vzbudzovania pochybností*, v ktorej je využitý *ilustračný príklad* (v tomto prípade je príkladom to, že príklad toho, že by sa Japonsko miešalo do kultúry iných krajín vlastne neexistuje).

2) **Líčenie v čierno-bielej** v kombinácii s pozitívnou prezentáciou „seba“ je mikro-stratégiou *stratégií kontinuity*. Prítomný je *kontrastujúci topos porovnávania* a pri tejto stratégii sa využívajú napr. prostriedky referenčnej asimilácie či hyperboly. V tomto prípade sú referenčnou asimiláciou lexémy *Nihon* (Japonsko) a *kuni* (krajina/y), ktoré bez rozdielu očierňujú „ich“ a v pozitívnom svetle zjednocujú Japoncov. „Japonsko“ je pritom personifikácia a vágna referencia v tom zmysle, že autor bližšie neurčuje aktérov. Navyše za výrazom „Japonsko“ autor nepoužil partikulu *wa* は, ktorá by neutrálne označila tému (a autor by sa teda neutrálne spytoval, či sa niekedy podobný prípad vyskytol aj v Japonsku), ale použil partikulu *ga* が (rematizátor), ktorá zdôrazňuje slovo „Japonsko“ a do vety vnáša emočný náboj (v tomto prípade hnev nad nespravodlivosťou voči Japonsku).

3) **Fenomén *kawaii*** + 4) **Presúvanie viny**: Propozícia obsiahnutá v bode číslo 3 + 4 pôsobí pejoratívne. Japonský výraz *N+bakkari* je subjektívizovaný prostriedok, ktorý implikuje frustráciu (nad N) na strane autora výpovede. Adnominálny modifikátor *sonna* そんな je využitý miesto neutrálnejšieho tvaru *sonojóna* そのような, a modifikátor teda môžeme zaradiť do stratégie

presúvania viny, ktorá je umocnená predchádzajúcim výrazom *ikkodani sezu* 一顧だにせず – ani trochu nebrať ohľad na. Pejoratívne pôsobí použitie slova *kawaii* vzhľadom na rôznorodosť významu samotného lexému a jeho typických kolokácií²⁹. Primárne slovo znamená niečo milé, malé a zbožňované. Slovo *kawaii* zároveň označuje japonský fenomén – populárnu kultúru, v ktorej je vo veľkej miere zbožňované všetko, čo pôsobí milo, a v závislosti na interpretovi môže použitie slova *kawaii* v kontexte tejto vety implikovať degradáciu práve tejto sémantickej roviny významu.

Pr.3: 鶴保氏: 「『クジラは食べなくなっているのだから、捕鯨は必要ない』と言
うなら、『¹食べたいという人や捕鯨に携わる人たちの気持ちはどうなるの』と聞きたい」

„ Ak hovoríte, že lov veľrýb nie je potrebný, pretože sa veľrybie mäso postupne prestáva jedávať, rád by som sa vás opýtal [Curuho], 1) čo s pocitmi tých, ktorí ho jesť chcú, alebo tých, ktorí sa lovom veľrýb živia?“

1) **Stratégia racionalizácie/harmonizácie** patrí medzi *stratégie opodstatnenia a relativizácie* a realizuje sa prostredníctvom výhražných scenárov. V tomto prípade sa autor snaží pôsobiť na emócie publika a snaží sa o vyvolanie pocitu viny u tých, ktorí sú v opozícii k prezentovanému stanovisku. „Harmónia“ je v tomto prípade predpoklad (*topos*) vyššieho cieľa. Topos „spytovanie si svedomia“ by mohol byť umocnený opytovacou vetou miesto oznamovacej.

Pr. 4: 「例えば、¹『文楽』の糸は鯨のひげで、マッコウクジラは香料のもとにも
なっている。こういう¹文化を守り、復活させていくことがひとつ。さらに捕獲や解体に

²⁹ Najčastejšie sa prídavné meno *kawaii* vyskytuje v spojení s podstatnými menami: dieťa (子 181), dievča (女の子 94), vec (もの 89), tvár (顔 70), dcéra (娘 51), kvet (花 49), človek (人 39), dieťa (子供 37), hlas (声 35), šaty (服 35), žena (女 34), žena (女性 30), bábätko (赤ちゃん 29). So zvieratami sa hojne vyskytovali najmä v spojení s mačiatkom (子猫 15), mačkou (猫 13), psom (犬 10) a domácim zvieratkom (ペット 10).

* Číslo značí počet výskytov kolokácie v korpuse.

は特殊な技術が必要で、技術者は高齢化している。² 技術の伝承という観点からも捕鯨再

³
開は必要なんです」

„Tak napríklad 1) šnúrky používané v bábkovom divadle bunraku sa vyrábajú z veľrých fúzov, a Vorvaň sa využíva aj na výrobu základnej substancie parfumu. Za prvé chceme 1) ochrániť a obnoviť toto kultúrne dedičstvo. Navyše, na chytenie a porciovanie [veľrýb] sú potrebné zvláštne zručnosti, a ľudia, ktorí také zručnosti majú, starnú. I z pohľadu 2) predania zručností ďalším generáciám je obnovenie komerčného lovu veľrýb 3) potrebné.“

1) **Varovanie pred stratou národnej jedinečnosti** radí Wodaková medzi *transformačné stratégie*. Jedná sa o *mikro-stratégiu autonomizácie*, kedy autor kladie dôraz na možnú stratu jedinečnosti kultúry a autonómie (v pozadí teda nachádzame *topos hrozby*). Analogicky by teda pristúpenie na medzinárodné požiadavky (*gaiacu*) IWC znamenali hrozbu pre japonskú tradičnú kultúru, akou je napr. japonská tradičná divadelná forma bábkového divadla *bunraku*. O transformačnú stratégiu sa jedná preto, že sa autor snaží zmeniť pohľad na, a vnímanie problematiky lovu veľrýb medzi širokou verejnosťou.

• *Kľúčové lexémy*: Spojením slova bunraku³⁰ 文楽 s lexémami mamoru 守る (ochrániť) a fukkacu 復活 (obnoviť) nadobúda propozícia význam dôležitosti a pozitívneho smerovania národa.

2) Fráza „predanie zručností ďalším generáciám“ implikuje dôležitosť kontinuity. Samotné sloveso *denšó suru* 伝承する (pozostávajúce z podstatného mena *denšó* – folklór, tradícia; a kategoriálneho slovesa *suru*) nesie sémantický význam kontinuity.

3) **Deontická modalita** je reprezentovaná podstatným menom *hicujó* 必要, ktoré znamená „potrebu, nutnosť“. Závaznosť propozície je teda vyjadrená v najsilnejšej (najzáväznejšej) miere, oproti iným prostriedkom vyjadrenia nutnosti, ako napr. $V(\text{ta})+hóga$ *ii* $V(\text{た形})$ ほうがいい –

³⁰ V roku 2008 bola divadelná forma bunraku zaradená organizáciou UNESCO na zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva. V súčasnosti je praktizovanie tejto divadelnej formy limitované na skupinu organizovanú pod National Bunraku Theatre v Ósake.

bolo by dobré, alebo *nakerebanaranai* なければならぬ, čo je doslova vlastne dvojitý zápor (ak nie A, tak nie B), ktorý sa viaže na sloveso a prekladá sa ako musieť. Pri použití sinojaponskej zloženiny *hicujó* 必要 sa s inými variantami nepredpokladá a navyše tvrdenie pôsobí formálnejšie a teda naliehavejšie.

3.1.4 Interpretácia

Keďže spotreba veľrybieho mäsa v Japonsku predstavovala v roku 2018 menej ako 0.1% z celkovej spotreby mäsa, nedá sa hovoriť o jeho častej konzumácii. Jeho nízku popularitu vlastne potvrdil aj Curuho v pr.3, kedy tento fakt nepoprel, ale sa miesto toho pýtal na pocity rybárov, či ľudí, ktorí o konzumáciu veľrybieho mäsa majú záujem. Zároveň je jasne vidieť faktografický rozpor medzi argumentáciou japonskej politickej elity a historickými udalosťami. Artefakty z doby kamennej, na ktoré odkazuje japonský konzulát v Sydney majú len ťažko niečo spoločné s masovým lovom veľrýb v antarktických vodách pomocou moderných technológií. Pelagický lov v Antarktíde bol podnietený nedostatkom potravinových zásob v povojnovom období, a teda s tzv. tradičným lovom veľrýb pomocou sietí v blízkosti pobrežia nemá nič spoločné.

V analyzovanom texte som identifikovala ilokučné akty (v texte zvýraznené a očíslované), ktoré som považovala za propozície s ilokučnou silou ovplyvniť vzorce správania odoberateľov textov. Z delenia propozícií do makro a mikro stratégií ako ich uvádza Wodaková vyplýva, že autori textov využívali najmä stratégie, ktorými sa snažili problematiku vykresliť čierno-bielo, obhájiť stanovisko japonskej vlády ako hodnoverné a relevantné, a naopak degradovať a očierniť opozičné stanovisko zahraničia. Odkazovali pritom okrem živobytia rybárov na pretrvávajúce tradície s lovom veľrýb spojené, ktoré je potrebné ochrániť. Dôležitým bodom je, že autori textov prezentovali svoj názor ako dlhodobé pranie „celej krajiny“, čo môže byť veľmi zavádzajúce pre publikum, ktoré nie je s témou dostatočne oboznámené. Preto argumentujem, že vyššie uvedené texty majú potenciál vplývať na obraz o národnej kultúre, a zároveň majú potenciál upevňovať jednotu národa.

Za ďalší dôležitý bod považujem rozkol nie len medzi vyššie uvedenými historickými faktami, ale aj zdanlivým etickým stanoviskom japonskej vlády a reálnou praxou. Japonský konzulát v Sydney na svojich oficiálnych webových stránkach uvádza:

„*There has long been a deep relationship between the Japanese and whales.*“ (Consulate-General of Japan in Sydney)

Tvrdenie, že sa jedná o hlboký vzťah je vágne, a nie je možné jasne určiť, aký typ vzťahu mal autor na mysli. Môže však implikovať harmonický vzťah medzi veľrybami a Japoncami, a vytvárať obraz akejsi úcty voči tomuto živočíšnemu druhu. Pripomína premisu *nihondžinron* o tom, že Japonci žijú s prírodou v harmónii. V ukážkach však nenachádzame žiadnu propozíciu, ktorá by nabádala k ochrane veľrýb. Naopak sa jedná čisto o stanovisko konzumentov, ktorí zastávajú komerčný lov veľrýb a podporujú konzumácie tohto druhu mäsa. Príroda vôbec je v tomto diskurze ignorovaná, a naopak sa pozornosť obracia na ľudskú kultúru a národnú suverenitu. Motívy citovaných politikov vyhodnocujem ako politické ciele doma, kedy si získavajú hlasy voličov v oblastiach, kde sa lov veľrýb praktizuje; a na medzinárodnom poli, kedy výstupom z IWC ohlasujú autonómiu Japonska, (príp. ekonomické ciele, ktoré sú však otázne). Na dosiahnutie týchto primárnych cieľov pritom môže byť využitá pevná národná identita, kedy by sa voliči identifikovali so „spoločným“ cieľom. Hoci samotné formovanie národnej identity nemusí byť primárnym cieľom citovaných politikov, môže sa jednať o sekundárny cieľ, ktorý by primárnemu predchádzal a napomohol by k jeho dosiahnutiu. Nemožno ho preto zanedbať.

Čo sa týka národnej identity, môžeme v tomto prípade hovoriť o konštruovaní a udržiavaní ideológie týkajúcej sa „veľrybárskej tradície“. V analýze som zaznamenala aj *transformačné stratégie* a teda sa jednotlivé stratégie v diskurze prelínajú, v závislosti na perlokučnom akte, na ktorý v tomto texte stratégie cielia.

3.2 SATOJAMA

3.2.1 Socio-historické pozadie

Japonské slovo 里山 *satojama* sa od 80. rokov 20. storočia, kedy začalo naberať na popularite, stalo „módny“ termínom v kruhoch environmentálnych aktivistov po celom svete. Doslovný význam slova je „hora pri dedine“, a nezisková organizácia Satoyama Initiative napojená na Ministerstvo životného prostredia, ktorá podporuje celosvetové šírenie konceptu a tvorbu takéhoto typu krajiny, charakterizuje *satojamu* ako „*dynamickú mozaiku kontrolovaných socio-*

ekologických systémov, ktoré produkujú ekosystémové služby prospešné pre živobytie človeka“. (Machotka, in. Cwiertka, Machotka, 2018, p. 2015-7)

V minulosti slúžili polo-kultivované lesy v blízkosti dedín ako zdroj palivového dreva a jedlých plodín, a medzi týmito oblastami a vidieckym obyvateľstvom prebiehala vysoká miera interakcie. Pojem „interakcia“ je pritom kľúčový, a odkazuje na medziludské vzťahy a na väzby medzi človekom a prírodou. Táto interakcia má zaručiť harmonické spolužitie človeka a prírody. (Ibid.) Oblasť *satojama* zároveň plnila úlohu hranice medzi ľudskými osídleniami a divokými panenskými lesmi, japonsky zvanými 奥山 *okujama*, ktorá ľudí chránila pred väčšou zverou - medveďmi, diviakmi alebo dnes už v Japonsku vyhubenými vlkmi. (Knight, 2010, p. 425) Knightová popisuje *satojama* ako sféru „skultúrnej“ prírody, ktorá tradične existovala na periférii vidieckych osídlení, no ktorá je čoraz viac ohrozovaná industrializáciou, rozvojom miest (oblasti *satojama* začali byť od 60. rokov 20. storočia nahrádzané mestskou zástavbou - napr. mestská časť Tama v Tokiu), klesajúcou populáciou daných oblastí a zmenou životného štýlu. (p. 421)

Knichtová sa vo svojej štúdii zaoberá úlohou termínu *satojama* v diskurze o ochrane prírody, obzvlášť s jeho uchopením organizáciami akými sú japonské Ministerstvo životného prostredia a hosťovské organizácie konferencie *Conference of Parties to the Convention on Biological Diversity*, ktorá sa uskutočnila v Japonsku v roku 2010. Knightová argumentuje, že koncept býva predstavovaný ako model udržateľného zaobchádzania s prírodnými zdrojmi, založený na tradičných metódach poľnohospodárstva. Pomocou tohto konceptu sa Japonsko prezentuje ako príkladná krajina schopná žiť v harmónii s prírodou, od ktorej sa ostatné krajiny môžu učiť, a koncept býva propagovaný ako „jedinečná“ reakcia Japonska na globálnu environmentálnu krízu. Koncept si osvojila celá škála organizácií, od japonskej vlády, cez neziskové organizácie slúžiace rozličným politickým, sociálnym a ekonomickým agendám. (Ibid. 229-33) Ministerstvo životného prostredia pritom uvádza (2008), že kľúčovým aspektom k úspešnému riadeniu *satojamy* je „ázijský vzťah k prírode“. (Knight, 2010, p.427)

Definície termínu *satojama* vyššie zmienenými inštitúciami pritom Knightová vyhodnocuje za vágne a variabilné v závislosti na záujmových skupinách a úlohe konkrétneho

diskurzu. Je dôležité poznamenať, že krajiny podobné *satojame* existujú v rôznych krajinách po celom svete, a teda nie sú špecifické len pre Japonsko, ako sa môže podľa definícií názvu zdať.

S termínom *satojama* úzko súvisí termín *furusato* 故郷 (domovina), ktorý v sebe nesie idylu krajiny akou je *satojama* (a teda obraz dedinky na úpäťi hôr). Termíny sprevádza sentimentálna nostalgia za „starými dobrými časmi“, pričom *satojama* sa zameriava skôr na ekologickú dimenziu spolužitia, a *furusato* na pocit spolupatričnosti a identifikácie s komunitou. (Machotka, in. Cwiertka, Machotka, 2018, p. 228-9)

3.2.2 Diskurzívna prax

Autorom nasledujúceho textu je Ministerstvo životného prostredia. Jedná sa o program vlády v otázkach budúceho smerovania Japonska ako environmentálnej mocnosti. Text je datovaný k 1.6.2007, kedy bol ministrom životného prostredia Masatoši Wakabajaši 若林 正俊, krátko na to vymenený ministrom Ičiróom Kamošitom 鴨下 一郎 (oba členovia LDP). Môžeme predpokladať, že oficiálny program vlády bol skrz médiá distribuovaný medzi širokú verejnosť, avšak sledovať interdiskurzivitu tohto textu (obzvlášť s prihliadnutím na dátum zverejnenia) by bolo značne náročné.

Text je pre prehľadnosť rozdelený na dva celky, text č.1 a text č.2, pričom sa jedná o dve rôzne podkapitoly citovaného programu.

3.2.3 Textová analýza: diskurzívne stratégie a lingvistické prostriedky

21 世紀環境 1)立国戦略 / *Stratégia budovania environmentálneho národa 21. storočia*

平成 19 年 6 月 1 日 / 1.6.2007

Text č.1:

2. 「環境立国・日本」の創造・発信 / “*Budovanie environmentálneho národa – Japonsko*”:
tvorba a spustenie

(2) 「環境立国・日本」に向けた施策の展開方向 / *Smerovanie rozvoja opatrení zameraných na budovanie environmentálnej krajiny – Japonska*

① 自然との共生を図る智慧と伝統を現代に活かした美しい国づくり

Tvorba nádhernej krajiny za pomoci oživenia Múdrostí a tradícií, ktoré cielia na súžitie s prírodou

2)古来より 3)私たち日本人は、生きとし生けるものが 15/1)一体となった 4/1)自然観を有しており、自然を尊重し、共生することを常としてきた。5)我が国には、例えば 6)里地里山に代表されるように、自然を 5+7)単に利用するだけではなく、協働して守り育てていく。8)智慧と伝統がある。 4/2)こうした伝統的な自然観は現代においては薄れつつあるが、自然に対する謙虚な気持ちを持って、協働して自然を守り育てていくという智慧と伝統は、持続可能な社会を目指す上で、5) 我が国のみならずアジアを始めとする世界に 9)発信できる積極的な意義を持つ。5) 我が国の環境・エネルギー技術などの強みに加えて、自然との共生を図る智慧と伝統を現代に再び活かすことにより、自然の恵み豊かな美しい 12)国づくりを目指す。

3) *My Japonci 2) už od pradávna 4/1)disponujeme takým 4/1) pohľadom na prírodu, že 15/1) všetko živé existuje v jednote, máme v úcte prírodu a je pre nás normálne s ňou koexistovať. 5) V našej krajine prírodu 5+7)len jednoducho nevyužívame, ale máme 8)Múdrostí a tradície, podľa ktorých spolupracujeme, aby sme prírodu ochránili a kultivovali, čo sa preukazuje na príklade krajinných oblastí 6) satoči-satojama. Takýto 4/2) tradičný pohľad na prírodu má v súčasnosti tendenciu ustupovať, no múdrosť a tradícia s...pokorou spolupracovať a prírodu chrániť a kultivovať, majú pre smerovanie k udržateľnej spoločnosti pozitívny význam nie len pre našu krajinu, ale môžu byť 9) implementované do celého sveta, počnúc Áziou. Skrz silnú stránku environmentálnych energetických technológií našej krajiny, v spojení so znovu-oživením Múdrostí a tradícií, ktoré cielia na súžitie s prírodou, je našim cieľom 10) vytvoriť **nádhernú krajinu**, požehnanú prírodným bohatstvom.*

[21 世紀環境立国戦略 (online). 1.6.2007 (cit. 19.7.2020). Dostupné z:

https://www.env.go.jp/guide/info/21c_ens/21c_strategy_070601.pdf (Strategy for Building an Environmental Nation of 21st century) , Ministry of Environment, Japan, p.6]

Text č.2:

戦略 2 生物多様性の保全による自然の恵みの享受と継承 / *Plán č.2: Požehnanie prírodou a predávanie prírodného bohatstva ďalším generáciám prostredníctvom ochrany rozmanitosti živých organizmov*

...

① 自然共生の智慧の再興・発展 (世界に向けた自然共生社会づくり – SATOYAMA イニシアティブの提案) *Oživenie záujmu a rozšírenie Múdrostí ako koexistovať s prírodou (Návrh Satoyama Initiative: Tvorba spoločnosti koexistujúcej s prírodou pre celý svet)*

4+5)我が国の自然観や社会・行政のシステムなど自然共生の 8)智慧と伝統を活かしつつ、現代の智慧や技術を統合した自然共生社会づくりを、6)里地里山を例に世界に発信する。 *Prostredníctvom 6) satoči-satojama vysielame do sveta príklad spôsobu budovania spoločnosti existujúcej v súžití s prírodou, ktorý v sebe spojuje súčasnú 8) Múdrost' a technológie a zároveň uplatňuje 8) Múdrost' a tradície súžitia s prírodou vtelené v systémoch správy, spoločenských systémoch a v 4+5) pohľadoch na prírodu, ktorý je tradičný v 4+5) našej krajine.*

...

(美しい日本の自然キャンペーンの展開) / *(Spustenie kampane Príroda nádherného Japonska)*

2008年のG8北海道洞爺湖サミットを機に、「11) 美しい日本の自然キャンペーン」を展開する。特に、美しい自然を 12)将来に継承しつつ 15/2)地域社会と共存する 13)日本型国立公園のシステムや多様な形で保全と利用が 14)調和した美しい森林をアジア各国に発信し、地域の状況に応じた活用を支援する。

Pri príležitosti samitu G8, ktorý sa uskutoční v roku 2008 v meste Tójako na ostrove Hokkaidó, spustíme kampaň 11) „Nádherná príroda Japonska“.

*Obzvlášť chceme jednotlivým ázijským krajinám predstaviť koncept **nádherných** lesov, ktorých ochrana a využitie sú 14) v harmónii prostredníctvom 13) japonského modelu systému národných parkov, umožňujúc 15/2) súžitie s miestnou komunitou, ako aj v rôznych ďalších konkrétnych podobách, a ktorý umožňuje 12) predanie nádhornej prírody ďalším generáciám. Ďalším cieľom je podporiť aktivity, ktoré odpovedajú miestnym podmienkam v regiónoch.*

[21 世紀環境立国戦略 (online). 1.6.2007 (cit. 19.7.2020). Dostupné z: https://www.env.go.jp/guide/info/21c_ens/21c_strategy_070601.pdf (Strategy for Building an Environmental Nation of 21st century) , Ministry of Environment, Japan, p.12]

* Keďže autor použil rovnaké jazykové prostriedky (a teda aj diskurzívne stratégie) v oboch analyzovaných textoch, označujem ich v texte rovnakým číslom a uvádzam len jednu spoločnú analýzu pre oba texty.

1) *Rikkoku senryaku* 立国戦略, stratégia budovania národa: Už z názvu dokumentu vyplýva, že texty dokumentu budú obsahovať konštrukčné stratégie. Keďže sa jedná o budovanie „environmentálneho“ národa, je jasné že sa nebude jednať o budovanie národnej identity *per se* (a teda o primárne konštrukčné stratégie, ktoré sa využívajú pri formovaní národnej identity ako takej), ale o budovanie akejsi novej národnej identity. Wodaková uvádza, že na zmenu chápania vlastnej národnej identity sa využívajú stratégie transformačné, avšak až ďalšia analýza ukáže, či boli využité aj v tomto prípade.

2) *Korai jori* 古来より, už od pradávna: Neurčitý časový bod zasadený ďaleko do minulosti, ktorý implikuje pozitívnu kontinuitu národa.

3) *Watašitači Nihondžin* 私たち日本人, my Japonci: Stratégia asimilácie, predpoklad jednoty a rovnakosti.

4) 4/1) *Šizenkan wo júsíte* 自然観を有して, *disponovať pohľadom na prírodu*: Nadväzuje na bod č.3, kedy autor textu predpokladá, že všetci Japonci majú rovnaký pohľad na niečo. V tomto prípade sa jedná o vzťah k prírode. Vyznieva to tak, akoby bol vzťah k prírode predurčený tým, že je niekto Japonec. V texte sú prerušovanou čiarou zvýraznené atribúty, ktoré má podľa autora textu každý Japonec vo vzťahu k prírode, a pozorujeme, že sú zásadne pozitívne. V druhom texte autor dokonca využíva personifikáciu, keď hovorí o „pohľade na prírodu našej krajiny“. 4/2) Tento pohľad na prírodu či vzťah k prírode je označovaný za tradičný a teda symbolizuje kontinuitu národnej kultúrnej identity.

5) *Waga kuni ni wa* 我が国には, *v našej krajine*: Opäť sa jedná o referenčnú asimiláciu. Je zaujímavé, že autor v textoch preferuje používanie tohto privlastňovacieho výrazu pred priamym označením názvu krajiny - Japonsko. Myslím si, že výraz *waga kuni* 我が国、naša krajina, je výraz so silnejším ilokučným potenciálom docieľiť perlokučný akt identifikácie sa s národom/ideológiou obsiahnutou v texte.

6) *Satoči satojama* 里地里山, *krajinná oblasť (satoči) satojama*: Autor vyzdvihuje krajinnú oblasť Japonska popísanú vyššie – dedinu na úpätí hory, ako konceptuálny prototyp, cez ktorý sa pozitívny vzťah Japonec-príroda prejavuje.

7) *Kantan ni rijósuru dake de ha naku* 単に利用するだけではなく, *len jednoducho nevyužívame*: Tento bod nadväzuje na bod č.5 (*v našej krajine*) a interpretujem ho ako stratégiu líčenia v čierno-bielej, kedy autor predpokladá, že v nejakej inej krajine (resp. vo veľkom množstve krajín, keďže poukazuje na to, že *v našej krajine* sa niečo exkluzívne ne/praktizuje) je vzťah k prírode nedobrý a príroda sa *len, jednoducho*, využíva. Japonsko teda vykresľuje v pozitívnom svetle oproti iným bližšie neurčeným národom. V spojení s bodom č.5 môže tvrdenie vzbudzovať pocit hrdosti: „v našej krajine sa -niečo zlé nerobí-,, oproti tvrdeniu, „v Japonsku sa -niečo zlé nerobí-,,. Vid' bod č.5. Samotná výpoveď by mohla predstavovať len porovnanie s hypotetickou situáciou a nie nutne s inou krajinou, avšak v súčasnom kontexte, kedy je Japonsko predstavované ako príkladná krajina, sa pri interpretácii prikláňam k vyššie analyzovanému porovnaniu s inými krajinami.

8) *Čie* 智慧, *Múdrosť*: V preklade píšem slovo *múdrosť* s veľkým písmenom na začiatku, aby som odlišila špecifickú sémantickú rovinu lexému. V modernej japončine sa slovo *múdrosť (čie)* bežne zapisuje jednoduchšou podobou znakov, než ktorými je slovo zapisované v analyzovaných textoch, a to 知恵. Zápis slova zložitejšou formou znakov 智慧 aluduje na budhistický termín (japonsky *bukkjó jógo* 仏教用語), ktorý znamená videnie do skutočnej podstaty vecí vedúce k osvieteniu. Zároveň sa jedná o *múdrosť*, ktorá je nadobudnutá skúsenosťami.³¹ Preto argumentujem, že zápis lexému týmito znakmi dodáva slovu „*múdrosť*“ akýsi duchovný podtón.

³¹ <https://www.nichiren.or.jp/glossary/id20/>; jisho.org

9) *Sekai ni haššindekiru* 世界に発信できる, *môct' vypustiť do sveta*: Topos „Japonsko ako záchranca“ - idey obsiahnuté v diskurze majú schopnosť zabezpečiť pozitívnu zmenu u iných národov. Súvisí to s bodom č.7, kedy Japonsko bolo líčené v pozitívnom svetle oproti ostatným krajinám; a s bodom č.13, kedy je ponúkaný „japonský model“ a Japonsko je teda vyzdvihované na vedúcu pozíciu v otázke udržateľného rozvoja.

10) *Kuni dzukuri* 国づくり . *Krajinotvorba*, a teda aj proces vytvárania novej identity je vyzdvihnutý ako žiaduci a príkladný pre ostatné krajiny.

11) *Ucukuši Nihon no šizen kjanpén* 美しい日本の自然キャンペーン, *kampaň Nádherná príroda Japonska* alebo *Príroda nádherného Japonska*: V názve kampane, ktorá je cielená primárne na ázijské krajiny, Japonsko samo seba označuje za nádherné (pričom prídavné meno „nádherný“ môže modifikovať aj podstatné meno príroda; jedná sa o syntaktickú ambiguitu.) Autor názvu kampane tým vytvára určitú premisu, ktorá môže ovplyvniť ďalšie vnímanie textu na sémantickej rovine. Prívlastok *ucukuši* 美しい autor používa niekoľkokrát v spojení so slovami krajina, Japonsko, príroda a lesy (v texte vyznačené tučným písmom). Bližšie slovo *ucukuši* 美しい a jeho porovnanie so sino-japonským synonymom *kirei* 綺麗 rozoberám v podkapitole 3.3 Reiwa (p.49)

12) *Šórai ni keišó* 将来に継承, *predať ďalším generáciám*: Implikuje pozitívne smerovanie národa, stratégia continuity.

13) *Nihongata* 日本型, *japonský model*: Exkluzivita, ktorá ale nie je oprávnená vzhľadom na fakt uvedený v socio-historickom kontexte, že krajiny podobné *satojame* sa nachádzajú v rôznych častiach sveta. Koncept je však prezentovaný za unikátny prostredníctvom znaku *kata* 型, ktorý označuje model, vzor, typ.

14) *Čówa* 調和, *harmónia*: Kľúčový pojem rétoriky *nihondžinron* o vzťahu Japoncov k prírode (viď p. 12, 46)

15) 15/1) *Ittai to natta* 一体となった + 15/2) *čiiki šakai to kjózon* 地域社会と共存: podobne ako pozorujeme v rétorike *nihondžinron* je v texte zdôraznené spolužitie (viď bod č.14) Japoncov s prírodou skrz fráze ako *byť jedno, žiť v jednote*, alebo príroda *koexistujúca so spoločnosťou [regiónov]*.

3.2.4 Interpretácia

Vo vyššie analyzovanom texte, ktorého autor nie je bližšie určený a teda sa za autora považuje Ministerstvo životného prostredia, nachádzame niekoľko lingvistických prostriedkov, ktoré pripomínajú rétoriku *nihondžinron* o prírode, bližšie rozobratú v prvej kapitole práce. Pozorujeme typickú dichotómiu Japonsko vs. ostatné krajiny, prípadne Východ vs. Západ (keďže pozornosť sa kladie primárne na predávanie konceptu ázijským krajinám). Japonsko je pritom líčené ako krajina, v ktorej ľudia koexistujú s prírodou v harmónii a ostatné krajiny by si z neho mali brať príklad. Autor navrhuje krajinnú oblasť *satojama* ako konceptuálny prototyp, ktorý je nositeľom ideológie *nihondžinron* (resp. *nihonron*, teória o Japonsku). Hoci Ministerstvo životného prostredia hovorí o budovaní environmentálneho národa, nemôžeme tvrdiť, že by bol text založený výhradne na konštrukčných stratégiách podľa Wodakovej delenia. V texte nachádzame idey o jedinečnosti Japonska, ktoré sú skôr kontinuitou v diskurze o národnej kultúrnej identite Japoncov. Oproti príkladom z teórie japonskosti, ktoré uvádzam v prvej kapitole je však viditeľná zmena. Národná kultúra je nie len vyzdvihovaná oproti kultúram iných krajín, ale je diskurz cielený na rozšírenie japonskej ideológie v zahraničí. Hoci je text určený domácemu publiku, jedná sa o oficiálnu agendu - ideologickú základňu, z ktorej budú ďalšie texty produkované organizáciami japonského MŽP vychádzať a koncepty budú reprodukované skrz rétoriku Satoyama Initiative v zahraničí. Príkladom vplyvu ideológií obsiahnutých v tomto diskurze na mienku zahraničia je aj kampaň „Príroda nádherného Japonska“, ktorej cieľom je šíriť idey o vzťahu Japoncov k prírode v zahraničí.

Diskurzívne stratégie a ich jazykové prostriedky v analyzovanom texte teda považujem (bez ohľadu na Wodakovej delenie) komplexne za stratégie kontinuity voči japonskému publiku

a za stratégie konštrukčné (prípadne transformačné) voči zahraničnému publiku, kedy je cieľom vytvoriť/zmeniť obraz o vzťahu Japoncov k prírode na medzinárodnej úrovni.

3.3 REIWA

3.3.1 Socio-historické pozadie

System ér (jap. 元号 *gengó*) bol v Japonsku adoptovaný v 7. storočí z čínskej kultúry, a názvy ér sa menili ľubovoľne počas vlády cisára, obzvlášť však po prírodných katastrofách či iných nešťastiach, aby sa tak vyjadřila nádej a povzbudenie do čias nasledujúcich. Érou Meidži sa táto tradícia pozmenila, a obdobie jednej éry *gengó* sa stalo totožným s celým obdobím vlády jedného cisára (pričom éra zanikala cisárovou smrťou). Rok 2019 predstavoval výnimku, kedy japonský cisár Akihito abdikoval 30.4.2019 a ešte za jeho života bola ukončená éra Heisei. Na trón dňa 1.5.2019 nastúpil jeho syn Naruhito a rovnakým dňom sa podľa japonského kalendára začala počítať éra Reiwa 令和.³²

Menovanie novej éry má za úlohu resetovať nálady v krajine a určiť budúce smerovanie. Názov éry je z pravidla dvojznakový, ľahko čitateľný a zapisovateľný a nesie v sebe pozitívne konotácie. Názov Reiwa sa však po jeho vyhlásení stretol s kontroverziou, keďže prvý znak dvojznakovej zloženiny – znak 令 má primárny význam „príkaz, nariadenie, vyhláška“ a vyskytuje sa v znakových zloženinách pre slová „rozkaz – 命令 *meirei*“, „velenie – 司令 *širei*“ atp. (Vid' Labus a Sýkora, 2000: Japonsko český studijný znakový slovník). Tento znak má však aj ďalší význam, ktorý je synonymom japonských slov 優れた *sugureta* či 立派な *rippana*, čiže predstavuje niečo excelentné. Bezprostredne po vyhlásení názvu novej éry nasledoval zmätok v samotnom zápise a čítaní znaku 令 a nejasný bol aj spôsob prekladu do angličtiny. Následne japonská strana odporučila Západným médiám preklad „beautiful harmony“, keďže druhým znakom v zloženine je znak pre „harmóniu“.

³²Napr. “Reiwa: how Japan's new era name is breaking tradition”: The Guardian (online) 1.4.2019 (cit. 26.7.2020), Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/01/reiwa-how-japans-new-era-name-is-breaking-tradition>

Japonským ekvivalentom slova „harmónia“ je slovo 和 *wa*.. S týmto termínom sme sa stretli už niekoľko krát pri popise teórie *nihondžinron*, kde označuje harmóniu medzi človekom a jeho okolím a prírodou. (Rear, 2017, p.9).

3.3.2 Diskurzívna prax

Nižšie analyzovaný text je doslovným prepisom prejavu premiéra Šinzóa Abeho pri príležitosti vyhlásenia názvu ďalšej japonskej éry zo dňa 1.4.2019. Keďže sa jednalo o významnú celonárodnú udalosť, príhovor bol určený najširšej verejnosti, a okrem živého vysielania bol ďalej redistribuovaný v domácich i zahraničných médiách v rôznej forme. Môžeme teda predpokladať, že minimálne časti textu sa dostali k väčšine japonského obyvateľstva.

Citovaný text bol zverejnený na oficiálnych stránkach Kancelárie premiéra: 安倍内閣総理大臣記者会見・首相官邸 (online). 1.4.2019 (cit.2020-04-09). Dostupné z: https://www.kantei.go.jp/jp/98_abe/statement/2019/0401singengou.html (Press Conference by Prime Minister Abe and his Cabinet, Prime Minister's Office)

3.3.3 Textová analýza: diskurzívne stratégie a lingvistické prostriedky

... 「新しい元号は「令和」であります。これは¹「万葉集」にある...との文言から引用したものであります。そして、²この「令和」には、人々が³美しく心を寄せ合う中で⁴文化が生まれ育つという意味が込められております。「¹万葉集」は、1200年余り前に編さんされた日本最古の歌集であるとともに、天皇や皇族、貴族だけでなく、防人や農民まで、幅広い階層の人々が詠んだ歌が収められ、我が国の豊かな国民文化と長い伝統を象徴する国書であります。

5
悠久の歴史と薫り高き文化、⁶ 四季折々の美しい自然、⁷ こうした 日本の国柄 を⁸
⁹ しっかりと次の時代へと引き継いでいく。

¹⁰ 厳しい寒さの後に春の訪れを告げ、見事に咲き誇る梅の花のように、¹¹ 一人一人の日本人
¹² が明日への希望とともに、それぞれの ¹⁰⁾ 花を大きく咲かせることができる、そうした
¹³ 日本でありたいとの願いを込め、「令和」に決定いたしました。

文化を育み、¹⁴⁾ 自然の美しさをめぐることができる平和な日々¹⁴に心からの感謝の念
を抱きながら、希望に満ちあふれた 新しい時代を国民の 皆様と共に切り開いていく。¹⁵ 新
元号の決定に当たり、その決意を新たにしております。」...

„... Názov novej éry je „Reiwa“. Jedná sa o slovo citované z nasledujúcich veršov 1) z Manjōšū
(v českom preklade: Manjōšū – Deset tisíc listů ze starého Japonska; Líman, A., 2001) ...

4) Kultúra, ktorá sa zrodí, keď ľudia 3) nádherne spoja svoje srdcia. Aj takýto význam je
obsiahnutý v 2) tomto názve „Reiwa“. Manjōšū, okrem toho, že sa jedná o najstaršiu japonskú
zbierku básní a piesní skompilovanú pred viac ako 1200 rokmi, je dokumentom napísaným v
japončine, obsahujúcim piesne autorov s príslušnosťou k rôznym spoločenským stavom, od cisára
a členov cisárskej rodiny cez šľachtu po budhistických mníchov či roľníkov. Tento dokument
symbolizuje dlho pretrvávajúce tradície a bohatý folklór našej krajiny. 5) Večná história,
vycibrená kultúra a 7) prekrásna príroda jednotlivých 6) štyroch ročných období. Takýto 8)
charakter Japonska 9) usilovne prenesieme do ďalšej éry. 10) Tak ako kvety sliviek, ktoré naplno
prekrásne rozkvitajú po tvrdej zime a ohlasujú tak príchod jari, aby 11) každý jeden Japonec
dokázal 12) s víziou zajtrajšieho dňa, nechať 10) naplno rozkvitnúť svoj kvet. 13) Takéto chceme
Japonsko, a s takýmto práním sme sa rozhodli pre názov „Reiwa“.

Zo srdca si vážiac dni mieru, kedy môžeme kultivovať kultúru a 14) vážiť si krásy prírody, 15)
celý národ spoločne vstúpi 14) do nového veku plného nádeje. Pri príležitosti vyhlásenia novej éry
obnovujem toto predsavzatie....“

[安倍内閣総理大臣記者会見・首相官邸 (online). 1.4.2019 (cit.2020-04-09). Dostupné z: https://www.kantei.go.jp/jp/98_abe/statement/2019/0401singengou.html (Press Conference by Prime Minister Abe and his Cabinet, Prime Minister's Office)]

1) Podľa slov premiéra Abeho je názov novej éry citáciou vybranou z najstaršej zbierky japonských básní. Odkazom na ňu je podčiarknutá kontinuita kultúry, preto lexém *Manjósú* radím medzi *stratégie continuity*. Ďalej nasleduje opis samotnej básnickej zbierky, v ktorom je vyzdvihnutá rozličnosť autorov, čo môžeme radiť medzi konštrukčnú stratégiu asimilácie/inklúzie, kedy „sme si všetci rovní“.

2) Pred lexémom *reiwa* sa nachádza ukazovacie zámeno *kono* この, čiže *tento/táto/toto*, pričom sa jedná o zámeno, ktoré predstavuje vzdialenosť bezprostredne blízku autorovi výpovede (fyzicky i mentálne). Dôležité je, že vsunutím zámena *kono* autor nepokračuje všeobecnou definíciou slova *reiwa*, ale vymedzuje špecifický význam lexému v konkrétnom použití. Z tohto dôvodu zaraďujem frázu „*kono reiwa ni wa*“ medzi *konštrukčné stratégie*.

3) Body č. 3 a č.4 nadväzujú na bod č.2. Autor v nich podáva výklad špecifického významu slova *reiwa*, pričom jeho pozitívna konotácia je upevnená lexémami „nádherný“, „spojenie srdc“ či „zrodenie kultúry“, ktoré naznačujú pozitívne smerovanie národa. „Spojenie srdc“ je symbolom jednoty a súdržnosti národa, avšak sa jedná o vágnu frázu, za ktorou nie je jasne určený pragmatický význam, ktorý autor zamýšľal.

4) V bode č.4 použil autor intranzitívne sloveso (*bunka ga*) *umare-sodacu* 文化が生まれ育つ— *kultúra sa zrodí* (sama, bez zásahu človeka), čo v spojení s bodom č.3 implikuje, že ľudia nemusia/nemajú do procesu aktívne zasahovať, ale stačí akýsi pasívny prístup, kedy je dosiahnutá mentálna súdržnosť („spojenie srdc“).

5) *Večná história a (večná?³³) vycibrená kultúra* je fráza s vágnym referenčným bodom v čase, ktorá symbolizuje kontinuitu kultúry, a lexém „večná“ preto zaraďujem medzi stratégie kontinuity. *Kaori takaki bunka* 薫り高き文化 je neobvyklé slovné spojenie, ktoré sa na základe vyhľadávania v korpuse 少納言 *šónagon* a v dostupných slovníkoch v modernej japončine prakticky nevyskytuje. V súčasnej japončine sa miesto prídavného mena 高し *takaši* (v tomto prípade je použité v tvare prechodníku 高き *takaki*), používa prídavné meno s koncovkou „i“ 高い *takai*. Pri zadaní slovného spojenia do internetového vyhľadávača (s rovnakým zastaraným znakovým zápisom, aký bol použitý v oficiálnom prepise prejavu) sa vo výsledkoch vyhľadávania na prvých pozíciách zobrazí prakticky len tento konkrétny prejav premiéra Abeho.

6) *Šiki* 四季, *štyri ročné obdobia*, je dôležitým špecifikom nie tak japonskej klímy, ako skôr japonskej kultúry, ktorá sa vyvinula na pozadí meniacich sa štyroch ročných období. Symboly jednotlivých ročných období, tzv. *fūbucuši* 風物詩 sú tradične zastúpené nie len v umení, ale v každodennom živote Japoncov, a aj v modernom Japonsku sú výrazne komercializované a medializované. U Japoncov pozorujeme určitú národnú hrdosť na *šiki*, teda štyri ročné obdobia a pri interpretácii tohto textu je nutné prihliadnuť aj na tento fenomén ukrytý za primárnym významom slova *šiki* – štyri ročné obdobia.

7) Na bod č.6 nadväzuje bod č.7. , kedy je opäť použitý lexém *ucukuši* 美しい – *nádherný, krásny*, ktorý modifikuje podstatné meno „príroda“ a v spojení s bodom č. 8 vytvára pozitívny obraz o národnej kultúre. Synonymom pôvodne japonského prídavného mena *ucukuši* 美しい je sinojaponská zloženina *kirei(na)* 綺麗(な), ktorá by mohla v texte nahradiť opakovane použité prídavné meno. Avšak pre japončinu všeobecne platí, že slová pôvodne japonské sú viac emotívne zafarbené než slová sinojaponské, a sú preto preferované napr. v umeleckých prejavoch.

8) Autor hovorí o „charaktere Japonska“, ktorý je špecifikovaný bodmi č. 5-7 s pozitívnou konotáciou, pričom samotný pojem „charakter [krajiny, národa]“ je personifikáciou, ktorá vytvára

³³ Prídavné meno môže ale nemusí modifikovať obe podstatné mená.

dojem jednoty a potláča individuálne rozdiely. Jedná sa teda o *konštrukčnú stratégiu asimilácie a inklúzie*.

9) Autor apeluje na zachovanie špecifik japonskej kultúry zmienených vyššie, pričom apel umocňuje príslovkovým spojením しっかりと *šikkari-to* – poriadne, usilovne, pevne. Z hľadiska modality výpovede autor používa voľné sloveso *iku* いく、ktoré v gramatickom tvare V+*iku* znamená priebehovosť smerujúcu do budúcnosti, a vyjadruje plánovanú, takmer istú budúcnosť (v porovnaní napr. s *iku to ii* いくといい – dúfať, že)

10) V bode č.10 autor prirovnáva Japoncov ku kvetom rozkvitnutej slivky po nepriaznivej zime, a teda nielen že využíva metaforu s prírodnou symbolikou, ale aj implikuje, že „stará“ éra bola náročná, no nová éra by mala byť priaznivá a Japoncom sa v nej bude lepšie dariť.

11) 一人一人の日本人 *hitori-hitori no nihondžin* – každý jeden Japonec – je referenčnou asimiláciou, ktorá má za úlohu potlačiť individuálne rozdiely.

12) Fráza 明日への希望 *asu-e no kibó* - nádej vzťahovaná k zajtrajškom implikuje pozitívne budúce smerovanie národa.

13) 日本+でありたい: slovesnou koncovkou ーたいー*tai* sa v japončine vyjadruje želačí tvar slovesa (v príp. podstatných mien sa koncovka pripája na sponu である *de-aru*, ktorá nasleduje po podstatnom mene). Koncovka ー*tai* sa v tomto tvare používa výhradne o „sebe“, teda 1. osobe singuláru, za predpokladu, že pohnútky druhej a tretej osoby nemôžeme poznať s rovnakou mierou istoty. (Např. 私はこれからも健康でありたい。 *Nadalej chcem zostať zdravý.*) Autor textu však koncovku napojil za podstatné meno „Japonsko“, čo implikuje že si autor výpovede praje určitý stav alebo konanie od skupiny ľudí, ktorá sa s Japonskom identifikuje. Navyše premiér v príhovore zastupuje celú skupinu ľudí, ktorá sa na výbere názvu novej éry podieľala, keďže názov nevyberal sám, a preto referenčný bod toho, kto si „takéto Japonsko“ praje je vágny.

14) Miesto použitia slova 次 *cugi* – ďalší, hovorí autor o veku *novom* (新しい *atarashi*) a teda je vyzdvihnutý rozdiel medzi prítomnosťou (minulosťou) a budúcnosťou. Ako jeden z dôležitých bodov, na ktoré premiér Abe upozorňuje je váženie si „nádhery prírody“ (opäť používa prídavné meno 美しい *ucukuši*), a dúfa v jeho naplnenie v „novej ére“. Vytvára tým teda náladu pozitívnej zmeny, pričom je ale dôležitá kontinuita ideálu krásnej japonskej prírody.

15) Fráza „celý národ spoločne“ *kokumin no mina-sama to tomoni* 国民の¹⁵皆様と共に je prostriedkom *inklúzie* a je to *konštrukčná stratégia* formovania národnej identity. Zároveň sa jedná o stratégiu *unifikácie*, kedy je zdôraznená „vôľa“ zjednotiť sa a spolupracovať.

3.3.4 Interpretácia

Autor textu v úvode príhovoru upozorňuje na zdroj, z ktorého bol údajne vybraný názov éry Reiwa, ktorým bola najstaršia japonská zbierka básní. Vyzdvihuje fakt, že autormi básní boli ľudia rôzneho spoločenského postavenia, čím vytvára atmosféru rovnosti a jednoty. Nasleduje výklad „jedného konkrétneho“ významu slova Reiwa, čo vo svojej podstate predstavuje konštrukčnú stratégiu a nedáva priestor iným interpretáciám. V ďalšej časti autor vyzdvihuje dlhé trvanie dejín a kultúry japonského národa spolu s jeho kvalitami, pričom sa opiera o prírodu, ktorú považuje za krásnu a reprezentatívnu pre „charakter Japonska“. Všeobecne sú v texte často prítomné lexémy, ktoré vytvárajú pozitívnu atmosféru, ako napr. 美しい *ucukuši* nádherný、希望 *kibó* želanie、心 *kokoro* srdce atď.

Váženie si prírody je jedným z bodov, ktoré si autor praje dosiahnuť v nasledujúcej ére, a metaforu s motívom prírody využíva aj na popis pozitívneho stavu, v akom si praje, aby sa Japonci ocitli v nasledujúcom období. Použitie metafory a iných jazykových prostriedkov (napr. bod č.8 alebo bod č.3) vytvára vágnosť a zámer autora nie je jednoznačný, čo platí aj pre samotný názov éry Reiwa. Napriek nejednoznačnosti autorových výpovedí je cítiť, že text môže evokovať pozitívne smerovanie, hrdosť, jedinečnosť a súdržnosť, a to práve vďaka vyššie analyzovaným jazykovým prostriedkom, ktoré preto radím medzi strategické prostriedky s ilokučnou silou, ktorá môže mať dopad na utváranie si obrazu o národe a jeho kultúre, a v tomto prípade aj o pojatí prírody v japonskej kultúre.

ZÁVER

V tejto bakalárskej práci som sa zaoberala vplyvom politického diskurzu na formovanie národnej kultúrnej identity, konkrétne v prípade Japonska, so zameraním na tematiku prírody v diskurze. Popísala som socio-historické pozadie vzniku japonskej národnej identity a objasnila, ako jazyk vo všeobecnosti vplyva na tvorbu ideológie. Keďže som si zvolila výskumnú metodológiu kritickej diskurzívnej analýzy, jednotlivé politické texty som interpretovala s cieľom poukázať na ideologický potenciál, ktorý jednotlivé texty politikov nesú. Keďže interpretácia kritickej diskurzívnej analýzy je založená na premise, že žiadne tvrdenie nemôže obsahovať iba lokúciu (a teda nie je produkované bez zámeru, pokiaľ sa nejedná napr. o modelovú vetu), a zároveň na premise, že žiadna interpretácia nie je správna či absolútna, keďže každý interpretujúci je ovplyvnený určitými diskurzmi a ideológiami, analýza textov vo svojej podstate nemôže byť úplne objektívna a nezaujatá. Podľa metodologických východísk CDA nestrannosť interpretácie nie je žiaduca, ale analýza vzniká za účelom poukázať na určité javy v rámci spoločenskej praxe (obzvlášť negatívne), a ideálne poskytnúť alternatívu k dominantnému diskurzu. Ja som sa pre účely bakalárskej práce snažila texty interpretovať čo možno najobjektívnejšie, avšak v analýze ponúkam možné alternatívy interpretácie textu, ktoré som ako každý analytik CDA vytvorila pod vplyvom iných (alternatívnych) diskurzov, ideológie či presvedčení. Pre podloženie vlastných interpretácií mi poslužil výskum Ruth Wodakovej, ktorá pôsobí v obore aplikovanej lingvistiky a zaoberala sa otázkou vplyvu jazyka na tvorbu národnej identity.

Z analytickej časti jasne vyplýva, že jazyk, ktorý predstavitelia LDP použili vo svojich výpovediach v sebe nesie ilokučný potenciál utvárať idey o japonskom národe a japonskej kultúre, a teda môžu byť manipulatívne, čo však nemusí byť vždy bez podrobnejšej analýzy zreteľne jasné. Zároveň sme pozorovali, že ideo-tvorné jazykové prostriedky sú využívané aj v politickom diskurze s tematikou prírody v japonskej kultúre, a preto na prvú výskumnú otázku môžem odpovedať: „Áno, japonská politická elita využíva jazykové prostriedky na utváranie obrazu o japonskej kultúre vo vzťahu Japoncov k prírode.“. Na druhú výskumnú otázku, akým spôsobom je to realizované, som odpovedala zvoleným metodickým prístupom, kedy som v analyzovanom texte hľadala jazykové prostriedky s ilokučným potenciálom ovplyvňovať verejnú mienku,

a v dôsledku teda aj národnú a kultúrnu identitu Japoncov, a ktoré Wodaková nazýva *diskurzívnymi stratégiami*.

Počas samotnej analýzy textu som si všimla, že priradiť jednotlivé jazykové prostriedky ku konkrétnym stratégiám bolo niekedy jednoznačné, a niekedy naopak náročné, keďže jeden jazykový prostriedok môže podľa Wodakovej kritérii spadať do viacerých stratégií, alebo som naopak nenašla podobný jazykový prostriedok u Wodakovej, ale za stratégiu som ho považovala. Zároveň nebolo vždy jasné, či sa jedná o stratégiu konštrukčnú či transformačnú, avšak argumentujem, že toto rozdelenie nemá vplyv na samotnú hypotézu tejto bakalárskej práce. Zároveň je nutné poznamenať, že Wodaková vytvorila metodickú tabuľku určitého rozsahu na základe jej výskumu, ktorý sa týkal rakúskej národnej identity, a preto 100% zhoda s jazykovými prostriedkami a stratégiami, ktoré budú platiť v prípade Japonska nie je možná.

Rovnako je dôležité poznamenať, že primárne motívy jednotlivých politikov sú nejednoznačné a len ťažko dokázateľné, a nemôžem teda jednoznačne tvrdiť, že primárnym účelom textov bolo posilnenie národnej identity *per se*. Manipulácia s obrazom o japonskej kultúre vo vzťahu k prírode je však zjavná, a upevnenie národného povedomia a kultúrnej identity sa javí byť žiaduce v každom z troch analyzovaných textov, hoci perlokučný akt, na ktorý je text cielený, môže byť napríklad zvýšená osobná popularita v určitom volebnom okrsku, a národná identita slúžiť ako médium.

Ďalším dôležitým bodom, ktorý som si pri analýze všimla sa týka „dvojitej“ diskurzívnej praxe. Všetky tri texty mali ako japonské, tak aj zahraničné publikum, a vo všetkých prípadoch sa jednalo o rozsiahle diskurzy (presahujúce texty použité pre účely tejto práce) vo veľkej miere medializované v Japonsku a aj v zahraničí. Je preto možné tvrdiť, že stratégie využité členmi LDP neboli mierené výlučne na upevnenie národného cítenia na domácej scéne, ale aj na utvorenie mienky o Japonsku v zahraničí. V prípade obnovenia komerčného lovu veľrýb, kedy sa jednalo o vystúpenie z medzinárodnej inštitúcie napriek negatívnym ohlasom ostatných členských krajín, sa mohlo jednať o snahu profilovať sa ako silná nezávislá krajina. V prípade konceptu *satojama* sa Japonsko snažilo o vytvorenie pozitívneho obrazu ako na domácej, tak aj na medzinárodnej scéne, a postupovalo ako príkladná krajina v otázkach ochrany životného prostredia. V poslednom analyzovanom texte, ktorý predstavuje názov novej éry Reiwa je možné pozorovať vysokú mieru ambiguitu nie len v japonskom jazyku, ale aj v diskurzívnej praxi, kedy „správne“ preklady

pojmov museli byť doporučené japonskou vládou, čo je v prípade zahraničného publika, ktoré neovláda japonský jazyk vo svojej podstate manipulatívne.

Pri analýze textov si tak môžeme všimnúť podobné tendencie, aké sprevádzali politický diskurz 20. storočia, a nachádzame podobnosti s teóriou japonskosti *nihondžinron* popísanou v prvej kapitole. Potvrďuje sa tak tvrdenie, že mocenské elity musia neustále zápasiť o udržanie dominancie svojho diskurzu a svojej ideológie; a zároveň tvrdenie, že teória *nihondžinron* o výnimočnom „charaktere Japonska“ je stále živá.

S "japonským paradoxom“, ktorý som načrtla v úvode sa stretávame aj pri analýze troch vybraných ukážok pre túto prácu. Všimam si, že pre domáce publikum sú kroky LDP vo vzťahu k prírode vykreslené (prirodzene) vždy ako pozitívne. Či už sa jedná o pokračovanie v love veľrýb, o ochranu vidieckych krajinných oblastí, alebo o budúce smerovanie Japonska v ďalšej ére, v každom prípade je príroda považovaná za významnú zložku japonskej kultúrnej tradície. Je pritom dôležité si uvedomiť, že dôraz sa nikdy nekladie na ochranu životného prostredia *per se*, ale skôr na ochranu kultúrnych tradícií. Preto argumentujem, že príroda v Japonsku plní symbolickú rolu a pristupuje sa k nej ako k súčasťi národnej kultúrnej tradície. To ale nevytvára predpoklad k „harmonickému vzťahu človeka s prírodou“ (viď *nihondžinron*), ale naopak abstraktný vzťah, utvorený okolo metafor a kľúčových konceptov ako napr. „*satojama*“, „*furusato*“, „*šikki*“ alebo „*ucukuši šizen*“, pričom – ako som uviedla v analýze textov - tieto lexémy v sebe na sémantickej rovine nesú význam nostalgie za niečím nereálnym. Myslím si, že takýto abstraktný vzťah môže mať z hľadiska ochrany životného prostredia práve opačný efekt, keďže pozornosť sa sústreďuje okolo pozitívnych symbolov miesto čelenia reálnym environmentálnym problémom.

Na záver je nevyhnutné vyhodnotiť obmedzenia analytickej časti tejto práce. Za najproblematickejšiu považujem analýzu diskurzívnej praxe, ktorú nebolo možné na ploche bakalárskej práce dostatočne skúmať. Potvrďuje sa nevyhnutnosť metodologického prístupu Fairclougha, ktorý v rámci kritickej diskurzívnej analýzy skúma intertextualitu a interdiskurzivitu, a teda dopad stávajúceho textu a diskurzu na texty a diskurzy nasledujúce. V rámci rozšírenia stávajúcej analýzy považujem za vhodné venovať sa skúmaniu jednak distribúcie textov analyzovaných v tejto práci, ale aj skúmaniu textov, ktoré nasledovali ako reakcia na tieto texty.

Bolo by tak možné sledovať perlokučný efekt ilokučných aktov, ktoré som v práci označila za diskurzívne stratégie a podporiť alebo vyvrátiť stávajúce interpretácie. Obzvlášť si to vyžaduje text o *satojame*, ktorý je síce vládny programom a jeho potenciál pôsobiť ideologicky je nepochybný, no spôsob jeho distribúcie medzi obyvateľstvo som už v práci nebola schopná podchytiť.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

* Primárne pramene:

安倍内閣総理大臣記者会見・首相官邸 (online). 1.4.2019 (cit.2020-04-09). Dostupné z:
https://www.kantei.go.jp/jp/98_abe/statement/2019/0401singengou.html (Press Conference by
Prime Minister Abe and his Cabinet, Prime Minister's Office)

なぜ脱退か 鯨と政治家・NHK 政治マガジン (online). 23.1.2019 (cit. 2020-04-09). Dostupné
z: <https://www.nhk.or.jp/politics/articles/feature/13154.html> (Why Withdrawal? A Whale and a
Politician, NHK Political Magazine)

21 世紀環境立国戦略 (online). 1.6.2007 (cit. 19.7.2020). Dostupné z:
https://www.env.go.jp/guide/info/21c_ens/21c_strategy_070601.pdf (Strategy for Building an
Environmental Nation of 21st century) Ministry of Environment, Japan

Watsuji, T. (1935/1993). *Fūdo: ningen gakuteki kōsatsu*. [2. ed.]. Tōkyō: Iwanami shoten.
Waidoban Iwanami bunko.

Yasuda, Y. (2006). *Sangaku shinkō to Nihonjin*. Shohan dai issatsu hakkō. Tokyo: NTT shuppan.

* Zdroje:

Burgess, C. (2016). *'Killing the Practice of Whale Hunting is the same as Killing the Japanese
People': Identity, National Pride, and Nationalism in Japan's Resistance to International
Pressure to Curb Whaling*. The Asia-Pacific Journal. Vol.14 (cit. 27.10.2019)
<<https://apjpf.org/2016/08/Burgess.html>>

Cobbing, A. (2009) *Inventing the Nation: Japanese Culture Politicizes Nature* in Cross T. *The
Ideologies of Japanese Tea: Subjectivity, Transience and National Identity*, UK: Global Oriental

Consulate-General of Japan in Sydney: Whaling (online) 16.5.2019 (cit. 26.7.2020)
<https://www.sydney.au.emb-japan.go.jp/itpr_en/whaling_japanese_government_position.html>

Cwiertka, K. J. a Machotka M. (2018). *Consuming Life in Post-Bubble Japan: A Transdisciplinary Perspective*. Amsterdam University Press

Dolón, R., Postigo, M. L., & Todoli, J. (2006). *What is critical discourse analysis?* Quaderns De Filologia. Estudis Linguistics, Vol. XI. (cit. 16.3.2020)
<https://www.academia.edu/11590321/2006.What_is_critical_discourse_analysis>

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Farkas M.I. (2016). *Reconstructing Tradition. The Debate on “Invented Tradition” in the Japanese Modernization*. ACTA ASIATICA VARSOVIENSIA (29). (cit. 14.5.2020) <http://real.mtak.hu/46467/1/farkas_Acta_Asiatica_Varsoviensia_29.pdf>

Guthmann, T.; Rots, A. P. (2017). *Nationalist Circles in Japan Today: The Impossibility of Secularization*. Japan Review (30), pp. 207-225 (cit. 9.4.2020)
<https://nichibun.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=6758&item_no=1&attribute_id=18&file_no=1>

Hamilton, W. (2013). *Japan: The warmth of the herd* in Williams L. & Rich R. (Eds.), *Losing Control: Freedom of the Press in Asia*, ANU Press, (pp. 93-114)

Hirschová, M. (2017): PERLOKUCE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. (cit. 26. 7. 2020)
<<https://www.czechency.org/slovník/PERLOKUCE>>

Homoláč, J. (2017). KRITICKÁ ANALÝZA DISKURZU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. (cit. 26. 7. 2020)
<[https://www.czechency.org/slovník/KRITICKÁ ANALÝZA DISKURZU](https://www.czechency.org/slovník/KRITICKÁ_ANALÝZA_DISKURZU)>

Johnstone, B. (2017). *Discourse Analysis*. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell (Introducing Linguistics)

Knight, C. (2010). *The Discourse of “Encultured Nature” in Japan: The Concept of Satoyama and its Role in 21st-Century Nature Conservation*. *Asian Studies Review*. 34:4, pp.421-441 (cit. 27.10.2019)

<https://www.researchgate.net/publication/233268117_The_Discourse_of_Encultured_Nature_in_Japan_The_Concept_of_Satoyama_and_its_Role_in_21st-Century_Nature_Conservation>

Nekvapil, J. (2017). ANALÝZA DISKURZU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. (cit. 26. 7. 2020)

<[https://www.czechency.org/slovník/ANALÝZA DISKURZU](https://www.czechency.org/slovník/ANALÝZA_DISKURZU)>

Nekvapil, J. (1,2) (2017). DISKURZ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. (cit. 26. 7. 2020)

<<https://www.czechency.org/slovník/DISKURZ>>

Rear, D. (2017). *A Critical Analysis of Japanese Identity; Discourse: Alternatives to the Hegemony of Nihonjinron*, *ASIAN STUDIES: Journal of Critical Perspectives on Asia*, 53:2 (cit. 9.4.2020)

<https://www.asj.upd.edu.ph/mediabox/archive/ASJ_53_2_2017/Critical_Analysis_Japanese_Identity_Discourse_Alternatives_Nihonjinron_Rear.pdf>

Rholetter, W. (2019). *Discourse analysis in Salem Press Encyclopedia*, 1p. (online) (cit. 26.7.2020)

Rots, A.P. (2013). *Forests of the Gods: Shinto, Nature, and Sacred Space in Contemporary Japan*. Dissertation. Department of Culture Studies and Oriental Languages, Faculty of Humanities, University of Oslo. (cit. 8.3.2020)
<https://www.academia.edu/7944055/Forests_of_the_Gods_Shinto_Nature_and_Sacred_Space_in_Contemporary_Japan>

Schilcher, M. (2019). *Invented Tradition in Appropriate Japan: How Western Art prepared a Nation for War*. Linz: Universität für künstlerische und industrielle Gestaltung.
<https://www.academia.edu/39908757/Invented_Tradition>

Tellenbach a Kimura in Callicot a Ames (1989). *Nature in Asian traditions of thought: essays in enviromental philosophy*. Albany: State University of New York Press. (Sunny Series in Philosophy and Biology).

Wodak, R. (1989). *Language, Power, and Ideology: Studies in Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company (Critical Theory)

Wodak, R. (2009). *The Discursive Construction of National Identity*. 2nd ed. Critical Discourse Analysis. Edinburgh: Edinburgh University Press

Zotzmann, K. a O'Regan, J. (2016). *Critical Discourse Analysis and Identity*, in *The Routledge Handbook of Language and Identity*, Routledge, pp.113-128 (cit. 1.4.2020)
<https://www.researchgate.net/publication/299426567_Critical_Discourse_Analysis_and_Identity>

*** Ďalšia referenčná literatúra:**

Christensen, R. (2015) *Liberal-Democratic Party of Japan*, Encyclopedia Britannica, (cit. 26.7.2020) <<https://www.britannica.com/topic/Liberal-Democratic-Party-of-Japan>>

IWCと日本 脱退は短慮に過ぎる: Asahi Digital (online) 23.12.2018 (cit. 26.7.2020),
<<https://www.asahi.com/articles/DA3S13824230.html>> (IWC and Japan: Withdrawal is More than a Short Temper)

Kirby, P. (2011). *Troubled Natures: Waste, Environment, Japan*. Honolulu, Hawaii: University of Hawaii Press.

Labus D. a Sýkora J. (2000): *Japonsko český studijný znakový slovník*, Paseka.

One year after resumption, Japan's commercial whaling in viability struggle: The Japan Times (online) 29.6.2020 (cit. 25.7.2020)

<<https://www.japantimes.co.jp/news/2020/06/29/national/japan-commercial-whaling/>>

Reitan, R. (2017). *Ecology and Japanese History: Reactionary Environmentalism's Troubled Relationship with the Past*. The Asia-Pacific Journal, Vol. 15 (3/2) (cit. 8.3.2020)

<<https://apjpf.org/2017/03/Reitan.html>>

Valková, H. (2016). *Vplyv nacionalistickej ideológie vo vzdelaní na začiatku 20. storočia v Japonsku: učebnice etiky*. Diplomová práca. Prague: Faculty of Arts, Charles University.

Walker, B. L. a Cronon W. (2005). *The Lost Wolves of Japan*. Weyerhaeuser Environmental Books. Seattle: University of Washington Press.

Walker, B. L., Thomas J.A. a Miller I.J. (2013). *Japan at Nature's Edge: The Environmental Context of a Global Power*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Young, L. a Fitzgerald, B. (2006). *The Power of Language: How Discourse Influences Society*. London: Equinox Publishing Ltd (Equinox Textbooks and Surveys in Linguistics)

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1.: Tabuľka diskurzívnych stratégií podľa Wodakovej.....	I
Príloha 2.: Analyzované texty – celé.....	VIII

PRÍLOHA 1.: Zoznam diskurzívnych stratégií podľa Wodakovej

Wodak, R. (2009). *The Discursive Construction of National Identity*. 2nd ed. Critical Discourse Analysis. Edinburgh: Edinburgh University Press (pp. 36-42)

36 The Discursive Construction of National Identity

Table 2.1: Strategies of Justification and Relativisation

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
<p><i>Shift of Blame and Responsibility</i></p> <ul style="list-style-type: none"> strategy of emphasising the difference between 'us' and 'them'/strategy of isolation and/or singularisation strategy of heteronomisation: emphasis on extra-national dependence/heteronomy strategy of casting doubt strategy of scapegoating/victim-perpetrator inversion 	<ul style="list-style-type: none"> topos of ignorance topos of comparison/topos of difference topos of external constraints and/or of external force/topos of heteronomy topos of the force of facts topos of illustrative example 	<ul style="list-style-type: none"> lexical units with semantic components creating difference/singularisation ('to put into an alien uniform'), parallelisms, three-part figures naturalising metaphors ('catastrophe') insinuations, allusions, evocations, vagueness metonymic causal shift, 'yes-but' figure comparisons (including negations), analogies stories, anecdotes, fictitious scenarios
<p><i>Downplaying/Trivialisation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> strategy of emphasising negative sameness or negative common features balancing one thing against another strategy of discontinuation/strategy of emphasising the difference between then and now strategy of 'squaring'/strategy of compensation (for example, postwar reconstruction work with Nazi crimes) rationalisation/harmonisation strategy of minimisation strategy of avoidance and strategy of euphemising (in reference to the linguistic representation of the responsible social actors and in reference to the representation of negative actions and events) 	<ul style="list-style-type: none"> topos of comparison/topos of similarity topos of comparison/<i>locus a minore</i> topos of history as teacher topos/fallacy of external threat/topos of the superordinate aim topos of the small number/ 'you can't just lump them all' topos 	<ul style="list-style-type: none"> lexical units with levelling semantic components sociative formations ('co-responsibility', 'take part in') 'yes-but' figures, suggestive icons (one-sided weighting of topics manifested as detailed presentation vs. brief reference) lexical units indicating difference, personifications ('history') and metaphors ('zero hour') <i>miranda</i> and positively connotated attributions (miranda are high-value words) fictitious (threatening) scenarios quantifiers, modifying particles suggestive-euphemistic pseudo-oppositions ('Allegiance to Austria does not mean saying no to anybody, it means only saying a definite yes to Austria') passive (agent deletion), vague personal reference, nominalisation (agent deletion), referential transfer resulting in abstraction, depersonalisation, anonymisation (metonymy) euphemistic verbs obscuring agents ('die/perish' instead of 'murdered by X', 'happened' instead of 'murdered')

Table 2.1: Strategies of Justification and Relativisation – continued

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
Legitimation/Delegitimation	<ul style="list-style-type: none"> • topos of appeal to authority or topos of non-legitimation: assigning authority (including <i>argumentum ad verecundiam</i>) or pointing out that a person has no right to criticise something 	<ul style="list-style-type: none"> • euphemistic denotation of actions ('he only did his duty') • systematic adverbialisation of 'Austria' in connection with something negative • discourse representation (distancing through direct/indirect speech) • indefinite article • quotations

Table 2.2: Constructive Strategies

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
Assimilation, Inclusion and Continuation	<ul style="list-style-type: none"> • topos of comparison: topos of similarity, <i>locus a minore</i> • topos of definition ('rebirth', 'zero hour')/ topos of name interpretation (<i>locus a nominis interpretatione</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • lexemes with levelling components • referential assimilation (levelling down): spatial and personal reference (anthroponyms (personal names), toponyms (place names), personal pronoun 'we'), realisation as tropes (synecdoche, metonymy and personification) • temporal reference, indicating continuity: temporal prepositions, adverbs of time and adverbial constructions ('since', 'always') • referential vagueness by means of personal pronouns, adverbs of place; spatial reference through persons and toponyms ('with us', 'here', 'in this country') • proper names which are interpreted as indicating Austrian descent • ship metaphor, ship allegory, house metaphor etc. • lexemes/semiprefixes with semantic components indicating continuity (German: <i>wieder</i>'again', <i>neu</i>'anew')

Table 2.2: Constructive Strategies – continued

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
		<ul style="list-style-type: none"> particles which construct continuity ('continuously', 'also') indefinite article (plural forms indicating repetition etc.) implicit and explicit comparisons parallelisms allusions, evocations, non-distanced discourse representations which create continuity
<i>Singularisation</i>		
<ul style="list-style-type: none"> presupposition of/emphasis on national (positive) uniqueness 	<ul style="list-style-type: none"> topos of lovely, idyllic place (<i>locus amoenus</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> lexemes with semantic components, constructing singularity, individualisation ('unique') hyperboles, <i>miranda</i> and positively connotated attributions parallelisms synecdochisation (<i>pars pro toto</i> or 'part for whole')
<ul style="list-style-type: none"> strategy of simultaneous emphasis on subnational uniqueness and national model character (tacit) transposition of subnational uniqueness onto the national level reduction of supranational uniqueness to the national level 	<ul style="list-style-type: none"> explicit or implicit topos of comparison (including 'we are superior compared to them') 	
<i>Autonomisation</i>		
<ul style="list-style-type: none"> presupposition/emphasis on national autonomy and independence 		<ul style="list-style-type: none"> lexemes with semantic components constructing autonomy
<i>Unification and Cohesivation</i>		
<ul style="list-style-type: none"> emphasis on unifying common features/shared sorrow or worries (for example, at a subnational or national level) emphasis on the will to unify/co-operate/feel and show solidarity 	<ul style="list-style-type: none"> topos of comparison (for example, <i>locus a minore</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> lexemes with semantic components creating unification appeals for co-operation, pulling together and solidarity idiomatic metaphors ('we act all in concert') emphasis (for example, emphatic parallelisms) fictitious (threatening) scenarios
<ul style="list-style-type: none"> emphasis on national model character of subnational units unificatory warning against the loss of national autonomy and uniqueness 	<ul style="list-style-type: none"> topos of threat/<i>argumentum ad baculum</i> ('threatening with the stick') 	
<i>Dissimilation/Exclusion and Discontinuation</i>		
<ul style="list-style-type: none"> presupposition/emphasis on (state-internal and state-external) international differences discontinuation/emphasis on a difference between then and now 	<ul style="list-style-type: none"> topos of comparison/topos of difference (including 'they are inferior compared to us') 	<ul style="list-style-type: none"> lexemes with semantic components constructing difference referential dissimilation and exclusion through personal and spatial reference: demonstrative and personal pronouns ('they', 'those', 'them'); synecdochical anthroponyms ('the German/s', 'the foreigner/s'); or personified toponyms often used metonymically ('Germany', 'Switzerland')

Table 2.2: Constructive Strategies – continued

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
	<ul style="list-style-type: none"> • topos of terrible place (<i>locus terribilis</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • implicit and explicit comparisons • <i>antimiranda</i> (low-value words), pejorative/negatively connotated attributions, derogatory denotations (for example, 'Krowodn' (Croats), 'Gypsies') • dissimilative sociative formations ('fellow citizens' in reference to a 'we-group') • terms denoting discontinuity/metaphors ('zero hour')
<p><i>Strategy of Avoidance</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • suppression/backgrounding of intra-national differences • suppression/backgrounding of inter-national or supranational sameness/similarity/commonality • ignoring/downplaying of extra-national heteronomy • suppression/backgrounding of discontinuities/disruptions 		<ul style="list-style-type: none"> • nominalisations with agent deletion ('liberation')
<i>Vitalisation</i>		<ul style="list-style-type: none"> • personifications/ anthropomorphisms and other metaphors

Table 2.3: Strategies of Perpetuation

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
<p><i>Positive Self-Presentation/ Strategy of Calming Down</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • topos of the lovely, idyllic place (<i>locus amoenus</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • referential assimilation, <i>miranda</i> and positive attributions, elative • vagueness
<p><i>Portrayal in Black and White</i> (frequently in combination with positive self-presentation)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • contrastive topos of comparison: for example, <i>locus amoenus</i> versus <i>locus terribilis</i> • topos/fallacy of threat 	<ul style="list-style-type: none"> • referential assimilation and dissimilation, antonyms, <i>miranda</i>/positive attributions and <i>antimiranda</i>/pejorative attributions, hyperboles
<p><i>Continuation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • presupposition of/emphasis on positive political continuity (for example, by establishing a link to the model character of the 'founding fathers') 	<ul style="list-style-type: none"> • topos of comparison/topos of similarity • topos of definition ('democracy') 	<ul style="list-style-type: none"> • explicit comparisons ('as ... as'), implicit comparisons (analogies) • appeal for/demand for political continuity in the future (for example, by means of the ship allegory) • adverbs of time indicating continuity/repetition ('always') • particles creating continuity ('as well, again, continuously')

40 The Discursive Construction of National Identity

Table 2.3: Strategies of Perpetuation – continued

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
<i>Defence</i>	<ul style="list-style-type: none"> • topos of comparison • disaster topos: rejecting an action whose consequences for Austria's future fate are depicted as negative • topos/fallacy of threat (e.g. to support neutrality) 	<ul style="list-style-type: none"> • normative-deontic modals ('must', 'should') and normative-deontic constructions ('it is necessary') • <i>antimiranda</i>/negative attributions, comparative/superlative • negation of the necessity of a political change
<i>Strategy of Avoidance</i>	<ul style="list-style-type: none"> • greatest possible suppression/circumvention of the issue of change 	<ul style="list-style-type: none"> • resorting to referential vagueness

Table 2.4: Strategies of Transformation

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
<i>(Possible) Positive Self-Presentation</i> (Including Presupposition of Inter-National Difference)	<ul style="list-style-type: none"> • topos of comparison/ topos of difference: presupposition of 'we are superior compared to them' 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>miranda</i>
<i>Heteronomisation or Warning against Heteronomy</i>	<ul style="list-style-type: none"> • topos of (changed) circumstances/restraints or topos of the force of facts • topos of threat, <i>argumentum ad baculum</i> (to support strengthening of regional autonomy) 	<ul style="list-style-type: none"> • metaphors (neutrality as 'price', 'tempests of the time') • vagueness • euphemisms ('80 per cent integration of the Austrian economy into the EU')
<i>Autonomisation</i> (as Strategy of Calming Down)	<ul style="list-style-type: none"> • topos of consequence or denial/refutation of a particular disaster topos or topos of threat 	<ul style="list-style-type: none"> • procatalepsis (anticipatory refutation of an opponent's argument)
<i>Discontinuating/Dissimilation</i>	<ul style="list-style-type: none"> • topos of history as teacher • topos of a favourable time (<i>locus a tempore</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • suggestive rhetorical questions • (opaque) <i>figura etymologica</i> (etymological figure) ('a crisis is also a chance in a literal sense')

Table 2.4: Strategies of Transformation – continued

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
<p><i>Devaluation/Negative Connotation of Political Continuation and Positive Connotation of Gradual or Abrupt Change/Transformation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • declaring something as obsolete/historicising (for example, neutrality) • emphasis on the model character of the 'founding generation' in regard to their courageous and spontaneous attitude to change (= at the same time a strategy of continuation) 	<ul style="list-style-type: none"> • topos of 'you can't have one without the other' • topos of consequence: 'something follows as a direct result of something else' • 'sugarcoated world' topos as special form of the topos of consequence: pointing out positive consequences of a propagated action • topos of the superordinate aim • topos of definition (<i>locus a nominis interpretatione</i>) • topos of appeal to authority, <i>argumentum ad verecundiam</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • metaphors ('present prosperity is prosperity partly borrowed from our children. What has been borrowed must be returned') • emphasis • normative-deontic modals ('must', 'should') or constructions ('it is necessary') • vagueness
<i>Vitalisation</i>	<ul style="list-style-type: none"> • topos of consequence: disaster topos or 'sugar-coated world' topos 	<ul style="list-style-type: none"> • negatively connotated metaphors ('fossilised', 'crumble', 'many well-established structures have become old and fragile under their 50-year-old patina') • positively and negatively connotated metaphors ('the hope that fresh winds from the East will blow through Western structures') • aphorisms/sayings ('If we stop growing we stop being') • positively connotated personifications ('let's turn the future into our friend') • house metaphor ('European roof') • path or crossroads metaphors ('on the way to a larger Europe', 'Austria has come to a crossroads', 'to switch the points')

Table 2.5: Strategies of Demontage (or Dismantling) and Destruction

Strategies	Argumentation schemes (topoi/fallacies)	Means of realisation
<i>Discrediting Opponents/ Certain Pillars of Identity</i> (for example through portrayal in black and white)	<ul style="list-style-type: none"> • topos of comparison (<i>locus a maiore</i>) • <i>ad-hominem</i> defamation 	<ul style="list-style-type: none"> • derogatory denotations of persons/ethnonyms • derogatory metaphors ('professional resistance fighters', 'charlatans') • insinuations by means of fictitious dialogues
<i>Negative Presentation</i> (of Self/Others) • disparaging the <i>locus amoenus</i> , even employing negative singularisation, i.e. emphasis on negative national uniqueness	<ul style="list-style-type: none"> • topos of terrible place (<i>locus terribilis</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>antimiranda</i>, pejorative attributions • lexical units with semantic components constructing singularity in connection with negative attributions
<i>Heteronomisation</i> • emphasis on extra-national dependence and/or heteronomy and emphasis on dismantling myths against one's will (for example founding myths, myth of neutrality)	<ul style="list-style-type: none"> • topos of external constraints/of external force 	<ul style="list-style-type: none"> • metaphors (neutrality as 'price')
<i>Assimilation</i> • emphasis on inter-national sameness/similarity/communality (also serving the purpose of negation of national uniqueness)	<ul style="list-style-type: none"> • topos of comparison (topos of similarity) 	<ul style="list-style-type: none"> • lexical units with semantic components constructing levelling, assimilative attributions • assimilative reference
<i>Dissimilation/Exclusion</i> • emphasis on intra-national differences	<ul style="list-style-type: none"> • topos of comparison (topos of difference) 	<ul style="list-style-type: none"> • dissimilative reference and dissimilative and pejorative attributions/labelling ('enemy'), 'Tito's partisans') • implicit and explicit comparisons
<i>Discontinuation</i> • emphasis on discontinuity/disruptions	<ul style="list-style-type: none"> • <i>argumentum ad baculum</i>/ topos of threat • topos of time (<i>locus a tempore</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • obsolescence metaphor ('There will be a time when such historians will be out of date')
<i>Strategy of Pronouncing Somebody/ Something 'Dead'</i>		<ul style="list-style-type: none"> • assertions through derogatory metaphors as predicates ('Vranitzky is politically dead')
'Cassandra' Strategy	<ul style="list-style-type: none"> • disaster topos 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>antimiranda</i>, pejorative attributions

PRÍLOHA 2.: Analyzované texty – celé

[なぜ脱退か 鯨と政治家・NHK 政治マガジン (online). 23.1.2019 (cit. 2020-04-09). Dostupné z: <https://www.nhk.or.jp/politics/articles/feature/13154.html> (Why Withdrawal? A Whale and a Politician, NHK Political Magazine)]

『 2019年1月23日
なぜ脱退か 鯨と政治家

「日本は商業捕鯨禁止のルールに逆らうことになる」 (英BBC)
「反捕鯨国であるオーストラリアやニュージーランド、アメリカは、非常に深刻に受け止めている」 (豪ABC)

年の瀬が迫った去年12月26日、日本政府は、IWC＝国際捕鯨委員会から脱退し、ことし7月から商業捕鯨を再開すると発表した。

日本が広く知られている国際的な機関から脱退するのは極めて異例だ。海外から批判や反発が相次ぎ、国内からも懸念の声があがった。クジラを食べたことがない若者も増える中、なぜ捕鯨再開にこだわるのか。その背景には、政治家の意向があった。舞台裏に迫る。
(政治部 関口裕也)

きっかけは、ある政治家

IWCからの脱退が発表された日の自民党本部。

「我々からすると…神様みたいなもんですよね」
記者団にそう話したのは、和歌山県太地町の三軒一高町長。直前に面会した二階幹事長のことをそう表現したのだ。

太地町は、衆議院の選挙区でいえば和歌山3区、二階氏の地盤だ。紀伊半島の南に位置し、太平洋に面している。網やモリを使ってクジラを捕獲する「古式捕鯨」発祥の地とされる。長年、商業捕鯨の再開を切望してきた三軒氏は、脱退は地元選出の二階氏の尽力があってこそと強調する。「幹事長は、懸命の努力を、地方の声を官邸に届けてくれた。その結果だと思っています」

その二階氏。IWC脱退について、次のようにコメントしている。

「政府を全面的に支持する。IWCは組織が変質し、反捕鯨国は鯨に依存する漁業者の暮らしを一顧だにせず、商業捕鯨を再開するためには、IWCから脱退するしかない。今回の決定は、商業捕鯨の再開を待ち望んでいた全国の願いをかなえるものだ」

「どうして他国の食文化に文句を言ったり、高圧的な態度で出てくる国があるのか。日本が他国にそんなことをしたことがあるか。我々は再三再四、脱退も辞さないと前々から警告してきたが、一顧だにせず、『クジラがかわいい』とかそんな話ばかりだ。我々が脱退するということは、並々ならぬ決意であるということを、ご理解いただきたい」

IWCと日本の捕鯨

ここで、IWCとはどういう組織で、日本の捕鯨との関係がどのようなものか、ひもといておこう。

IWCは1948年に発効した国際捕鯨取締条約によって設立された組織で、もともとはクジラの資源を保護し、捕鯨を続けていくために設立された。日本は1951年に加盟。ホームページによると、加盟国は日本を含め89となっている。

日本ではクジラの肉はタンパク源として重宝され、1960年代には「商業捕鯨」は最盛期を迎えた。

しかし、シロナガスクジラなどの貴重なクジラが減少したとして、次第に国際的な批判が高まり、1982年にIWCで「商業捕鯨」の一時停止が決議された。

日本は異議申し立てをしたものの1985年に取り下げ、1987年からは資源量や生態調査などを行う「調査捕鯨」を行ってきた。この「調査捕鯨」で捕獲された肉が、「調査副産物」として日本国内で流通しているのだ。

また、IWCが管轄しないツチクジラなど小型のクジラに限って捕獲する沿岸の捕鯨が、太地町などで小規模に行われている。

今回、日本は脱退を表明したが、実は過去にも例がある。先住民が捕鯨を行うカナダは、1982年の「商業捕鯨」一時停止の段階で脱退。アイスランドも1992年に脱退しているが、その後再び加盟し、2006年に「商業捕鯨」を再開している。そもそも、捕鯨をしてもIWCに加盟していない国もあるが、加盟国で「商業捕鯨」をしているのは、アイスランドとノルウェーだ。

加盟国の中では、捕鯨を支持する国と反対する国が拮抗（きっこう）する状態が続いている。

なぜ今なのか

脱退は、何がきっかけだったのか。

同じ和歌山県の選出で、二階氏とともに捕鯨問題に携わってきた、自民党の鶴保庸介参議院議員はこう語る。

「IWCからの脱退論は以前からありました。ただそのたびに『時期尚早だ』とか『外交への影響を考えて粘り強く努力すべきだ』などと言われた。私の知る限り10年以上前からくすぶっていたんです」

そこに長く関わってきたのが、二階氏だという。鶴保氏は、こんなエピソードを語った。
「ある総理大臣が、若いころの二階氏を海外に連れて行く時に『二階くん、クジラのことは（相手国には）言うなよ』と言ったそうです。そしたら二階氏は『それなら私を外してください』と、啖呵（たんか）を切ったそうですよ」

商業捕鯨が過去のものとなり、クジラが日本の食卓から消えつつある中、2014年に自民党本部や外務省の食堂に、クジラの肉が入った「クジラカレー」を提供させたのも、二階氏だった。

そうした経緯がある中、今回、一気に「脱退」という決断に至るには、3つの要素があったという。

ひとつは、ある国際的な裁判所による判決。

もうひとつは、「調査捕鯨」を継続するかどうかという問題。

そして何よりも、去年9月のIWC総会が、決定的だったという。

想定外の判決

まず、ひとつめの「判決」だが、これは2014年にオランダ・ハーグにある国際司法裁判所が言い渡したものだ。

訴えたのは、オーストラリア政府。日本が南極海で行っている「調査捕鯨」は、実態は商業的な目的を持った捕鯨であり、国際捕鯨取締条約に違反しているとして、捕鯨の中止を求めた。先に書いたように、「調査副産物」としてクジラの肉が市場で売られていること、それに捕獲される頭数が年間数百頭に及んでいることなどが理由だった。

これに対し日本は、捕獲する頭数は調査のために必要で、クジラの肉の販売も条約で認められているなどと反論。科学的な調査が目的で成果をあげていると主張した。

だが、判決では、日本のそれまでの「調査捕鯨」は条約で認められている科学的な調査には該当しないと判断を示し、このままの形で捕鯨の許可を与えることはできないと言い渡した。

当時、判決の内容を楽観する見方が大勢を占めていたこともあり、関係者に少なからず衝撃を与えた。

鶴保氏も「理解していただけると期待していたにもかかわらず、厳しいものだった。これが日本の捕鯨政策の暗い見通しにつながった」と解説する。

「調査捕鯨」実は負担にも

次に、「調査捕鯨」そのものを継続する意義があるのかどうか、それもポイントだったという。

鶴保氏によれば、南氷洋での調査捕鯨は、事実上、日本が全てを担っているという。日本の科学者が中心となり、抛出金も日本が出していると説明する。さらに、老朽化した調査のための船を更新するには大変な資金がかかり、判断しなければならぬ時期にさしかかっていたという。

「我々としてはIWCの調査捕鯨を継続していくだけの意義を抛出金と比べてみた時に、判断しかねるな、というのがありました」

決定的だったのは9月

そして、決定的だったのが、去年9月のIWC総会だった。

ブラジルで開かれた総会には、鶴保氏をはじめ自民党の捕鯨議員連盟のメンバーらが参加。日本は商業捕鯨再開を提案したが認められず、その一方でクジラの保護を求める宣言が採択された。

「これまで手を変え品を変え努力してきたはずだったのに、ほとんど影響力を及ぼすことはできなかった。むしろ悪化の一途という状況だった。それに加えて9月の総会。IWCの質がもう完全に変わってしまったと判断したんです」

慎重な外務省、それに対し…

しかし外交への影響を懸念し、外務省は脱退に慎重だった。IWC総会の直後に開かれた議員連盟の会合。

議員らが、脱退への具体的検討を進めるよう求めたのに対し、外務省の担当者から前向きな返答はなかったという。

そこで、声をあげたのが二階氏だった。

「何をボヤボヤしているのか。党をなめとるんじゃないか」
「覚悟を決めて対応しろ。いいかげんにしろ。まじめにやれ」

それが号砲になり、この日以降、二階氏を中心に議員連盟のメンバーは、IWC脱退に向けた取り組みを加速させたという。

官邸が同調 その理由は

外務省が頼りにならないと感じた二階氏は、総理大臣官邸への働きかけを強めた。

すると官邸サイドも、二階氏らの動きに一貫して同調したという。

安倍総理大臣のお膝元は、山口県下関市。そう、ここも日本有数の「クジラのまち」だ。

鶴保氏は、官邸の理解を得られたのには、そのことも大きいと分析する。

下関市は、戦前から戦後にかけて近代捕鯨で栄えたが、日本が商業捕鯨を中断したあと、市内でクジラ料理を出す店は大幅に減少したという。

「安倍総理は、下関という一大捕鯨拠点を地元を抱えて、水産関係者の生活や業態も肌感覚として入っていたのではないかと強く思いますね」

一斉に反発、懸念の声も

こうして自民党と官邸が歩調をあわせて、脱退へ進んでいくことになったが、反捕鯨国を中心に強い反発が出た。

「日本はクジラの虐殺をやめろ」
12月31日付けで、米紙ニューヨーク・タイムズに掲載された社説のタイトルだ。

「IWCは減少する海洋資源を管理するという世界共通の責任を体現する場だ」などと、脱退を考え直すよう求める内容だ。

これに対し、外務省の大菅岳史外務報道官が反論する文章を寄稿して今月11日に掲載された。

「社説は決定的事実に言及していない」と指摘した上で、「日本はクジラの保護に取り組んでいる。絶滅の危機にある種類のクジラの捕獲は禁じている。捕鯨は日本の領海とEEZに限定し、国際法にも完全に従っている。捕鯨は、ノルウェーやアイスランドなど同様に、何世紀にもわたり日本の文化の一部であった。日本だけを批判するのは不公平だ」としている。

しかし、批判はほかの国からも相次いでいる。反捕鯨国の中でもとりわけ厳しい立場で知られるオーストラリアは、ペイン外相とプライス環境相が共同で声明を発表。

「極めて失望している。日本の決定は残念であり、オーストラリアとしては、日本に、IWCに戻ることを優先的に検討するよう促す」として、IWCに速やかに復帰するよう呼びかけた。

フランス政府も「日本の決定に遺憾を表明する。脱退するという日本の選択は、環境分野における多国間主義に送られた誤ったシグナルだ」とする声明を発表した。

また、国際的な環境保護団体「グリーンピース」は「日本政府は、世界のメディアから注目を浴びないように、年末にこそそと発表した。

商業捕鯨を再開するよりも、海洋生態系の保全に速やかに取り組むべきだ。多くの種類の鯨はまだ生息数が回復していない」と主張した。

国内からも懸念する声が上がった。

立憲民主党の枝野代表は「感情的とレッテルを貼られかねない」と話す。

「脱退が国際社会での孤立に向かうきっかけになりかねないのではないか。脱退したら、日本の捕鯨がどうなるのか、ビジョンが示されているわけでもない。ほかの分野でも『日本は、都合の悪いことは、感情的に国際社会の協調から抜け出すような国だ』とレッテルを貼られると、大きく国益を損なうので、今の進め方は適切ではない」

共産党の小池書記局長は「アメリカのトランプ大統領のまねみたい」と揶揄（やゆ）した。

「伝統的な日本の食文化の1つであり、科学的な根拠に基づいて、厳格な管理のもと、引き続き捕鯨は行われるべきだ。ただ、『主張が受け入れられないから脱退する』という対応は、国際的な理解を得られないのではないか。『うまくいかない国際機関から脱退する』という、アメリカのトランプ大統領のまねみたいなことは、やめたほうがよい」

国内の新聞各紙も、日本外交にマイナスになることを懸念したり、国会などでの十分な議論がなかったと批判したりする社説を掲載した。

クジラ、食べていますか？

国内では、NHKの世論調査で、日本政府がIWCから脱退し、商業捕鯨を再開すると表明したことについて、「大いに評価する」が13%、「ある程度評価する」が40%で半数を超えた。

一方で、「あまり評価しない」が27%、「まったく評価しない」が10%で、歓迎一色とは言えない結果となった。

そもそも、クジラの肉の流通量は減っている。水産庁によれば、1962年度の23万3000トンを一掃に減少が続き、商業捕鯨を中断すると3000トンにまで減った。ここ数年は、調査捕鯨による供給や海外からの輸入で、年間3000トンから6000トン程度で推移している。

今回のことについてネットでの反応をみると（NHK「SoLT」調べ）、平成生まれと見られる若い人からも、

「昭和の給食には鯨が出てたってツイートやサイト見たけど、平成生まれの私も小学校の給食で鯨食べてたよ」

「鯨の唐揚げうまいよなあビールとあうわあ」

などと、食べたことがあるという反応もあったが、やはり縁が無いという書き込みが見られた。

「さっそく今日上司にクジラの事（IWC脱退）言われたよ 私がクジラを一度も食べたことないって言ったらびっくりしてた」

「僕世代の人たちは鯨なんて食べたことない人が多いから、IWC抜けたことに関してあんまり興味がないと思う。個人的には捕鯨はある地域での文化だし、鯨食を野蛮と欧米諸国に思われようとも文化を理解しようとしないう方が野蛮だから、気にしなくていいと思う」

「日本の10代、20代の殆どはクジラを食べたことないと思うのですが、大学生の私はクジラを食べることには抵抗があります。犬や猫を食べるのと同様に。需要も少ないと思うので、伝統という名目で沿岸部で捕鯨をやってくれればいいのですが、わざわざ遠方まで行って捕鯨（※注 調査捕鯨のことを指しているとみられる）する必要は無いと思います」

意義はあるのか

鶴保氏は「『クジラは食べなくなっているのだから、捕鯨は必要ない』と言うなら、『食べたいという人や捕鯨に携わる人たちの気持ちはどうなるの』と聞きたい」と話した上で、文化や技術の継承の面でも意義があると強調する。

「例えば、『文楽』の糸は鯨のひげで、マッコウクジラは香料のもとにもなっている。こういう文化を守り、復活させていくことがひとつ。さらに捕獲や解体には特殊な技術が必要で、技術者は高齢化している。技術の伝承という観点からも捕鯨再開は必要なんです」

さらに、水産資源の確保の上でも重要だと語る。

捕鯨の中止でクジラが増え、そのクジラが海中の魚介類をエサとして補食することで、水産資源の減少につながっているというのが、従来からの日本の主張だ。水産庁によれば、クジラによる捕獲量は、世界の海面漁業の漁獲量のおおよそ3倍から5倍に上るとしている。

「5倍は大げさだとしても、相当量の水産資源の圧迫になっているのは事実。平たく言うと、間引いた方がいいということです」

そして国際機関の脱退という決断については、こう語った。

「北方領土や尖閣諸島、沖縄の基地問題にしても、日本の主張は通せていない。そうした時代に、IWCを脱退しないというのは『主張しない』と言っているようなものです。日本が主権国家である以上、あらゆる外交チャンネルを使って主張していくことが必要なんじゃないでしょうか」

IWCを抜けると、どうなるのか

今回の通告で、日本はことし6月30日にIWCから正式に脱退し、7月から「商業捕鯨」を再開することが可能になる。日本の領海とEEZ＝排他的経済水域で再開する方針だ。

ただ、日本は、海の利用などを定めた国連海洋法条約を批准していて、この中で捕鯨を行う場合には国際機関を通じて適切に管理することが定められている。このため、日本政府はオブザーバーという形でIWCの総会や科学委員会に関わっていく方針で、新たな国際機関を設立して捕鯨を行うことも検討している。一方、「調査捕鯨」についてはIWCで認められる必要があるため、脱退すれば今のまま続けることはできなくなる。

これについて「クジラが豊富な南氷洋でこそ捕鯨を続ける日本の役割を果たせるのに、みずから放棄することは主張の整合性がとれない」と語るのは、元水産庁のIWC日本代表代理だった、東京財団政策研究所の小松正之上席研究員だ。

小松氏は平成3年から13年余り、中心メンバーとしてIWCでの交渉に臨んできた。「調査捕鯨で得られたデータの分析や公表が十分ではないうえ、調査捕鯨の捕獲枠を余らせているのに計画を修正しないなど、反捕鯨国に批判される隙を与えている」と述べ、日本側の取り組みにも問題があると指摘している。

そして、「脱退して何をしたいのかが不明確で、裁判など国際社会からの締めつけが強まるだけだ。むしろ、持続的な利用をどう進めるか、日本が世界の先陣を切って粘り強く交渉を進めることが重要だ」と述べた。

問われるもの

IWCのように主要な国際機関から日本が脱退するのは極めて異例だ。

日本外交は戦後、国際協調を重んじて、主張が他国と対立しても話し合いを重視してきたが、今回の政治主導による脱退という決定は、1つの転換点となるかもしれない。

海外からの厳しい声にどう答えていくのか。マグロなど他の水産資源の管理をめぐって、日本の主張が通りにくくなるという懸念もある。クジラの肉の国内消費が低迷する中、再開する商業捕鯨が産業として成り立つかという問題もある。

主張は通した。だが、問われるのは、これからだ。』

21 世紀環境立国戦略 (online). 1.6.2007 (cit. 19.7.2020). Dostupné z:

https://www.env.go.jp/guide/info/21c_ens/21c_strategy_070601.pdf (Strategy for Building an Environmental Nation of 21st century) Ministry of Environment, Japan

〔目 次〕

1. 地球環境の現状と課題	1
(1) 地球規模での環境問題の深刻化	1
(2) 持続可能な社会に向けた取組	3
2. 「環境立国・日本」の創造・発信	5
(1) 持続可能な社会の「日本モデル」の構築	5
(2) 「環境立国・日本」に向けた施策の展開方向	6
3. 今後 1、2 年で重点的に着手すべき八つの戦略	7
戦略 1 気候変動問題の克服に向けた国際的リーダーシップ	7
戦略 2 生物多様性の保全による自然の恵みの享受と継承	12
戦略 3 3R を通じた持続可能な資源循環	14
戦略 4 公害克服の経験と智慧を活かした国際協力	16
戦略 5 環境・エネルギー技術の中核とした経済成長	17
戦略 6 自然の恵みを活かした活力溢れる地域づくり	19
戦略 7 環境を感じ、考え、行動する人づくり	22
戦略 8 環境立国を支える仕組みづくり	23

(2) 「環境立国・日本」に向けた施策の展開方向

① 自然との共生を図る智慧と伝統を現代に活かした美しい国づくり

古来より私たち日本人は、生きとし生けるものが一体となった自然観を有しており、自然を尊重し、共生することを常としてきた。我が国には、例えば里地里山に代表されるように、自然を単に利用するだけではなく、協働して守り育てていく智慧と伝統がある。

こうした伝統的な自然観は現代においては薄れつつあるが、自然に対する謙虚な気持ちを持って、協働して自然を守り育てていくという智慧と伝統は、持続可能な社会を目指す上で、我が国のみならずアジアを始めとする世界に発信できる積極的な意義を持つ。我が国の環境・エネルギー技術などの強みに加えて、自然との共生を図る智慧と伝統を現代に再び活かすことにより、自然の恵み豊かな美しい国づくりを目指す。

② 車の両輪として進める環境保全と経済成長・地域活性化

環境問題への対応は、我が国や世界が経済成長と社会発展を持続させていく上で不可欠なものである。省エネルギー、再生可能エネルギー、原子力等の環境・エネルギー技術に磨きをかけ、創造的な技術革新を図るとともに、新たなビジネスモデルの創出などにより、環境問題への対応を新しい経済成長のエンジンとする。これにより、内外の環境問題の解決に寄与するとともに、経済の活性化や国際競争力の強化を進め、環境と経済の両立を図ることが重要である。

また、環境保全に関する意欲と能力溢れる豊富な人材を活かし、各地域の環境保全活動の輪を全国津々浦々に広げ、力強く後押しすることにより、地域が持つ本来の力が十分に発揮された元気な地域社会の実現を目指す。

こうした取組により、環境的側面、経済的側面、社会的側面の統合的な向上を図り、企業の事業活動や一人一人の暮らしや地域活動などの様々な社会経済活動における環境への対応を通じて、新たなビジネスチャンスや社会の活力を生み出し、環境保全とともに経済成長と地域活性化の実現を図る。

③ アジア、そして世界とともに発展する日本

世界の環境問題と我が国の環境問題や社会経済とは相互に密接に関わっている。特に、地理的にも経済的にも我が国と密接な関係を有するアジア地域においては、急速な経済成長を背景に、大気汚染、水質汚濁、廃棄物の不適正処理などの深刻な環境汚染が懸念されるとともに、二酸化炭素排出量の急増など地球環境にも大きな影響を及ぼしつつある。

このため、「グローバル・コモンズ」すなわち「人類の共有の財産としての地球」の考え方に立って、持続可能な社会に向けた我が国の取組が、我が国のみならず、アジア、そして世界の持続可能な発展と繁栄のエンジンとなるよう、アジアを始めとする世界の国々と手を携えて取組を進める。特に、途上国の公害対策等と温暖化対策との相乗的・一体的な対策（コ・ベネフィット対策）を推進する。また、「環境と開発に関するリオ宣言」の第一原則に謳われているように世界の人々が自然と調和しつつ健康で生産的な生活を享受できるよう、特に開発途上国における環境と貧困の悪循環の解消を目指して、我が国の環境・エネルギー技術や深刻な公害克服の経験・智慧を活かした国際協力を展開する。

さらに、国民運動の展開について、新しい提案を公募し、効果が検証されれば、積極的に採用する。

③ 地球温暖化に関するモニタリング・予測及び適応策の検討等

地球温暖化の科学的な知見の不確実性を低減するため、また、温暖化の影響評価及び適応策を検討するためにも、途上国の能力向上の支援をしつつ、全球地球観測システム（GEOS）をはじめとする国際的なネットワークにより、地球観測衛星等による環境モニタリングや最先端のシミュレーション技術を利用した将来予測、情報の共有を長期にわたり着実に実施する。

また、我が国においても地球温暖化による影響が顕在化しつつあることから、影響のモニタリング、評価とそれに基づく適応策の検討を行う。

さらに、森林吸収目標（1,300万炭素トン）の達成に向けた対策を着実に推進する。

戦略2 生物多様性の保全による自然の恵みの享受と継承

自然共生の智慧の再興と発展による自然共生社会づくりを世界に提案するとともに、我が国の生物多様性の総合評価等を行い、将来像を国民に提示し、自然の恵み豊かな美しい国を将来世代に引き継ぐ。

① 自然共生の智慧の再興・発展

（世界に向けた自然共生社会づくり－SATOYAMA イニシアティブの提案）

我が国の自然観や社会・行政のシステムなど自然共生の智慧と伝統を活かしつつ、現代の智慧や技術を統合した自然共生社会づくりを、里地里山を例に世界に発信する。

さらに、社会経済活動において生産性を重視するあまり、生物多様性の喪失が進んでいる地域も世界には見られることから、世界各地にも存在する自然共生の智慧と伝統を現代社会において再興し、さらに発展させて活用することを「SATOYAMA イニシアティブ」と名付けて世界に提案し、世界各地の自然条件と社会条件に適した自然共生社会を実現する。

（美しい日本の自然キャンペーンの展開）

2008年のG8北海道洞爺湖サミットを機に、「美しい日本の自然キャンペーン」を展開する。特に、美しい自然を将来に継承しつつ地域社会と共存する日本型国立公園のシステムや多様な形で保全と利用が調和した美しい森林をアジア各国に発信し、地域の状況に応じた活用を支援する。

② 次期世界目標の設定に向けたリーダーシップの発揮

安倍内閣総理大臣記者会見・首相官邸 (online). 1.4.2019 (cit.2020-04-09). Dostupné z:

https://www.kantei.go.jp/jp/98_abe/statement/2019/0401singengou.html (Press Conference by Prime Minister Abe and his Cabinet, Prime Minister's Office)

平成 31 年 4 月 1 日

安倍内閣総理大臣記者会見

【安倍総理冒頭発言】

本日、元号を改める政令を閣議決定いたしました。新しい元号は「令和」（れいわ）であります。

これは「万葉集」にある「初春の令月にして 気淑（よ）く風和（やわら）ぎ 梅は鏡前の粉（こ）を披（ひら）き 蘭（らん）は珮後（はいご）の香を薫（かおら）す」との文言から引用したものであります。そして、この「令和」には、人々が美しく心を寄せ合う中で文化が生まれ育つという意味が込められております。

「万葉集」は、1200年余り前に編さんされた日本最古の歌集であるとともに、天皇や皇族、貴族だけでなく、防人（さきもり）や農民まで、幅広い階層の人々が詠んだ歌が収められ、我が国の豊かな国民文化と長い伝統を象徴する国書であります。

悠久の歴史と薫り高き文化、四季折々の美しい自然、こうした日本の国柄をしっかりと次の時代へと引き継いでいく。厳しい寒さの後に春の訪れを告げ、見事に咲き誇る梅の花のように、一人一人の日本人が明日への希望とともに、それぞれの花を大きく咲かせることができる、そうした日本でありたいとの願いを込め、「令和」に決定いたしました。

文化を育み、自然の美しさをめぐることができる平和な日々心からの感謝の念を抱きながら、希望に満ちあふれた新しい時代を国民の皆様と共に切り開いていく。新元号の決定に当たり、その決意を新たにしております。

5月1日に皇太子殿下が御即位され、その日以降、この新しい元号が用いられることとなりますが、国民各位の御理解と御協力を賜りますよう、お願いいたします。

政府としても、ほぼ200年ぶりとなる歴史的な皇位の継承がつつがなく行われ、国民こそって寿（ことほ）ぐことができるよう、その準備に万全を期してまいります。

元号は、皇室の長い伝統と、国家の安泰と、国民の幸福への深い願いとともに、1400年近くに渡る我が国の歴史を紡いできました。日本人の心情に溶け込み、日本国民の精神的な一体感を支えるものとなっています。この新しい元号も広く国民に受け入れられ、日本人の生活の中に深く根差していくことを心から願っています。

私からは以上です。